

Marika

Kilε Jozaama pe pu wa wu Ja Yesu Kirisa kaa yu ge, Marika wo nigama

Jogɔ wu ne Marika we?

Marika bi bye Yesu wo tudunmɔɔ ke ni shuun wu ni we, ga w'a Barinabasi ni Pɔli tεge pu wo labye wu na (Kapyegee 12:25). Wu nu mεge ki bye Mariyama (Kapyegee 12:12). Wu to we ni Barinabasi wo to wu bye cebooloo (Kolose Shεen 4:10). W'a Tudunmɔɔ Pyεeri be tεge wu wo labye wu na (1 Pyεeri 5:13). Pyεeri Egilizi w'a wii na wee mu Marika ya wu wo Kilε Jozaama pu ta, bani wee w'a wu kalaa. Wu Girekii mεge ki ne Marika, ga mεge ka be ki bye wu na Heburuu jomɔ pu ni na Yohana. Wee w'a pe Kilε Jozaama pe ka.

We Jozaama Kitabu we kakana nunɔ

Piimu ne Yawutuu we, pee mu Marika ya pe Jozaama pe tun. P'a li shεε wεe na na Kilε Ja wu ne Yesu, Kilε wo sefεεε ti ne wemu ni ge. W'a ceepuuro ɔ na pye sipya, na ganha na wuyε pyi: Sipya Ja. W'a pa wu ba kapyenεε pyi sipyii mu, wu pu nunɔ wolo (Marika 10:45).

Jozaama Kitabu wu kafila nughɔyɔ

Marika 1:1-13 Yohana Batizelipye wo Kilε jomɔ yεε ni Yesu batizeli ni wu labye wu nɔkɔɔnrɔ.

Marika 1:14–8:30 Yesu ya labye wemu pye Galile fiige ki ni ge, Yesu ya li shε na: «Kilε saanra t'a tεnε yi na.» Le wu bi byi ge, lee be bi li shεε

can na: W'a yama fεε cuuηɔ, na jinaa kɔri yeege sipyii ni, na yu ni sefεεε ni. Ga sipyii bi puyε yegee wu keree na na: «We ná we di ηε sipya weκε we?»

Marika 8:31–10:52 Kanhama pe pu da ba nɔ Yesu na Zheruzalemu ni ge, w'a pee kaa yu.

Marika 11:1–16:8 Yesu cewusana Zheruzalemu kabanuyo na.

Marika 16:9-20 Yesu ya ηε na foro xu ni, na wuyε she wu kalaapiire ta na.

Marika funηɔ wa mu be di li ce ba Oromε shen sɔrsii ηuηɔfɔɔ w'a yi jo we na: «Can na Kile Ja ye pyaa ki ηε we ná we.» (Marika 15:39).

*Yohana Batizelipye wo Kile jomɔ yeε
(Macoo 3:1-12; Luka 3:1-18; Yohana 1:19-28)*

¹ Kile Jozaama pe pu wa wu Ja Yesu Kirisa kaa yu ge, pu ηɔkɔɔnrɔ ti wa te. ² Kile tudunmɔɔ Ezayi ya li ka Yesu shizhaa na na:

«Li wii, n'a na tudunmɔ we tun ma ηahagbaa na wu ma koo li yàa yaha.»*

³ «Wu mujuu l'a fôro siwaga ki ni na:

«Yi Kafɔɔ wu koo li yàa!

Yi wu korogoo ki tii!»*

⁴ Mu Yohana bye siwaga ki ni, na Kile jomɔ pu yeε pyi sipyii pu mu na pu daajεηε jo pu jurumu wu na p'i batize, kɔnhɔ pu jurumu w'i yafa pu mu. ⁵ Zhude fiige ki beeri ni Zheruzalemu shεen beeri pu bi se Yohana yíri, na yeree pu jurumu wu na, na puyε kaan Yohana wu mu wu na batizeni Zhuruden Gba lɔhɔ ki ni. ⁶ Yohana ye pyaa, ηɔhɔyɔ

* **1:2** Malaki 3:1 * **1:3** Ezayi 40:3

shiire fàya yi bye wu na, sɛɛɛ di ɲɛ wu yapɔɔ. Kabeeye ni wegeye funɲɔ sɛɛɛ, yee yi bye wu ɲɔlige. ⁷ W'a bi Kile Kafila wu yu na: «We w'a ma nɛ kadugo ge, wee fanha k'a ɲɛɛ nɛ wogo na. Na leele, na wu tanhaya mɛɛɛ bɛ sanha, nɛ yaa ni lee ni wɛ: ⁸ Nɛ yee batize lɔhɔ ni, ga wee na ba yi batize Fɛfɛɛɛ Munaa ni.»

Yesu batizeli ni wu nɔwuuro
(Macao 3:13-4:11; Luka 3:21-22; 4:1-13)

⁹ Wee tuun wu ni a Yesu di ba na yìri Galile Nazaretì ni. A Yohana di wu batize Zhurudɛn Gba lɔhɔ ki ni. ¹⁰ Yesu na foro lɔhɔ ki ni, taapile ni a wu fugba wu ɲɔ ɲa k'a mugi, a Fɛfɛɛɛ Munaa di digi wu na, ba gbegbe shazhira ɲɛ wɛ. ¹¹ A mujuu la di foro fugba wu ni na: «Mu ɲɛ nɛ ɲidaan Ja, mu kaa ya dan nɛ ni tɛhɛnɛ baa.»

¹² Ba yee ya jo wɛ, a Fɛfɛɛɛ Munaa l'i gari ni Yesu ni siwaga ki ni. ¹³ A wu cabyaa kɛlɛɛ shishɛɛɛ (40) pye siwaga ki ni, Shitaanni na wu taanna na wii. Wu bye yacoyo niɲɛ ni, mɛlɛkɛɛ di wu keree yari.

Na Yesu yaha Galile ni
(Macao 4:12-17; Luka 4:14-15)

¹⁴ Yohana na le xɔ kaso wu ni, Yesu ya kari Galile fiige ki ni, na shɛ Kile wo Jozaama pe yu wà, ¹⁵ na yu: «Tuun w'a nɔ, Kile saanra t'a tɛɛɲɛ. Yi yere yi jurumu wu na, y'i dà Kile Jozaama pu na!»

Yesu kalaapiire nizhiilee pu yirigana
(Macao 4:18-22; Luka 5:1-11)

¹⁶ Caɲa ka na Yesu yaha wu na doroo Galile Gba wu ɲɔ ki na, a wu fyashaa shuun ɲa: Simɔ ni wu ceborona Andire. Jɔ pu bi waa gba lɔhɔ ki ni. ¹⁷ A Yesu di pu pye: «Yi taha na fɛni, di yi pye sipyii

shavεε.» ¹⁸ Taapile ni a p'i jɔlɔɔ pu yaha wà, na daha wu fɛni. ¹⁹ A wu shε jaha na jeri, na Zebede wo jalaa shuun ja: Yakuba ni Yohana. Pu wo jɔlɔɔ pee di bi jooli pu kɔrɔgɔ funɲɔ ni. ²⁰ Taapile ni a Yesu di pu yiri, a p'i pu to Zebede ni kapyebyii pu yaha kɔrɔgɔ ki ni, na daha wu fɛni.

Yesu ya sipyii kalaa, na jina be kori Kaperinomɔ ni (Luka 4:31-37)

²¹ Lee kadugo na a Yesu ni wu kalaapiire t'i gari Kaperinomɔ kulo li ni. A Yesu di fɛnhε jé Kile-peεɲε puga ki ni cadεengε ki na, na sipyii pu kalaa. ²² A Yesu wo kalaa wu kangana l'i pu jaha wɔ xuuni, bani wu wo we, ni saliya karamɔgɔlɔɔ pu wo wu bye ninumɔ wε. Wu wo kalaa wu bi byi ni sefεεε ni. ²³ Lee ya bi ná wa ta Kile-peεɲε puga ki ni, jina na je wu ni. A wee di xhuulo na jo: ²⁴ «Naha mu di zhaa wèe fɛni wε, Yesu Nazareti shen? M'a pa ba wù kyεegi gε? Nε mu shi cε, Kile Fεfεεε wo mu je.»

²⁵ A Yesu di din jina wu na, na wu pye: «Cari mayε na, m'a foro we ná we ni!» ²⁶ A jina wu ná wu jahara saama na, na sipile wá, na foro wu ni.

²⁷ A l'i bye kakanhana sipyii pu beeri mu; fo pu na puyε yegee na: «Le be do? We je kalaafomɔ de! Fanha ni we ná we ya yu ni jinaa ni, p'i wu jomεε coni.» ²⁸ A Yesu mεgε di wakaraa Galile fiige ki beeri círi.

Yesu ya yama fεε niɲεhemεε cuɲɲɔ (Macoo 8:14-17; Luka 4:38-41)

²⁹ Ba Yesu ya foro yε Kile-peεɲε puga ki ni wε, a wu ni Yakuba ni Yohana di shε Simɔ ni Andire yε kaban. ³⁰ Lee di Simɔ yafezhɔ wu ta w'a sinne ceefuuro keɲε ni. Ba Yesu ya nɔ wà yε wε, a p'i wee

kaa jo wu mu. ³¹ A wu fulo wu na, na wu co wu keɲe na na yirige. A ceefuuro t'i wu yaha. A wu yiri, na pu keree yaa.

³² Ba caɲa k'a to we, a sipyii p'i wá na ma wu mu ni yama fεε tuuyo beeri ni, ni jinaa wa piimu ni ge.

³³ A kulo li sheen beeri di ba binne kujoo li no na.

³⁴ Piimu p'a bi kanha yama tuuyo nijehaye keɲe ni ge, a Yesu di pee cuunjo, na jinaa kori na yeege sipyijeheme ni. Wu ya ta soo jinaa pu mu pu jo we, bani pee ya wu shi ce.

Yesu ya Kile Kafila jo Galile ni

(Luka 4:42-44)

³⁵ Kee caɲa ki jimuguro nisoo gbaho ki na, na kpeenge ki ta ki sanha wo we, a Yesu di yiri, na gari siponjo ki xuu wa ni, na she Kile jeri wa. ³⁶ A Simo ni wu kaafee di ganha na wu shaa. ³⁷ Ba p'a she wu na we, na wu pye: «Sipyii pu beeri p'a mu shaa.»

³⁸ A wu pu no sho na: «Wu she xuu watii ni, wu taan kulogoo kii ni, kano di she Kile Kafila wu jo kee be ni. Bani lee wuu na ne pa.» ³⁹ Lee na wu bi Kile Kafila wu yere pyi Kile-peeje piyeye yi ni Galile fiige ki beeri ni, na jinaa be kori, na yeege sipyii ni.

Yesu ya togo foo wa cuunjo

(Macao 8:1-4; Luka 5:12-16)

⁴⁰ Caɲa ka, togo foo wa ya she nuguro sin wu fee ni, na wu jeri, na jo: «Mu bu soo, go mu na ja ne cuunjo.»

⁴¹ A wu nijaara di je Yesu ni. A wu keɲe yeege, na gbɔn wu na, na jo: «Ne soo mu wu cuunjo!»

⁴² Taapile ni a togo k'i wu yaha, a wu juunjo.

⁴³ Lee kadugo na a Yesu di wu yaha kari, na yi jo waha xuuni wu mu na: ⁴⁴ «Kasege yaha maye na,

ma ganha yaaga jo sipya nigin be mu we. Ga she maye she saraya naha shoonrivoo wu na. Musa ya saraga kemu kaa jo ge, m'a kee wolo ma sicuumo pu da wuu na. Kee na ba li she na m'a cuunjo.»⁴⁵ Ga, a we na we di foro na kaan jiini na doroo. A lee di Yesu pye wu ya ja wuye she sipyii na, kulo la shishiin ni we, w'a yere sige ki ni, sipyii p'i se wu mu, na yiri kabaya yi beeri na.

2

*Yesu ya na kabanuxuyo shuun foo wa cuunjo
(Macoo 9:1-8; Luka 5:17-26)*

¹ Ba piiye ya ya toro we, a Yesu di guri she Kaperinamo ni. A sipyiiire t'i yi logo na puga wu wa. ² A sipyijehemee di ba binne, fo tayerege be ya daa ali kujoo li be jo na we. A Yesu di Kile Kafila jo pu mu. ³ Wee tuun wu ni a sipyii pii di ba ni na kabanuxuyo shuun foo wa ni. Wee na je namaa shisheere keye ni. ⁴ Sipyii pu jehenje keje ni pu ya ja gbara Yesu na we. Puga kemu ni wu je ge, a p'i kee wo katanja ki lahala wu jujoo na, na na wu ni wu yasinneege ki tirige kee wege ki ni. ⁵ Ba Yesu ya pee wo n'a daa wu ja we, na na kabanuxuyo shuun foo wu pye: «Na ja, ma jurumu w'a yafa ma mu.»

⁶ Lee bi saliya karamagoo pii ta wa tiinne na, a pee di ganha na yu puyee funyo ni na: ⁷ «Naha na we na we di yu le jogana le na we? Kile mege we ya gyeege. Joo wu d'a ja jurumu yafa sipya mu ni Kile ye be we?»

⁸ Taapile ni a Yesu di pu fungonyo ce, na jo: «Naha na ke fungongo ke tuugo d'a tigi yee funyo ni we? ⁹ Na na kabanuxuyo shuun foo wu pye: «Ma

jurumu w'a yafa ma mu.» kelee na wu pye: «Yiri m'a ma yasinnεε ki lɔ, ma da ɲaari.» Lekε l'a faha wε? ¹⁰ Ga, kɔnhɔ y'i li cε na Sipya Ja wu yaha ɲiɲε ki na, se wa wu ni w'a sipyii pu wo jurumu wu yafani pu mu.» A wu ná kabanuxuyo shuun fɔɔ wu pye: ¹¹ «Nε w'a jo mu, Yiri, m'a ma yasinnεε ki lɔ m'a se puga!» ¹² Taapile ni a wu yiri, na wu yasinnεε ki lɔ, na foro kari pu bεeri ɲii na. A l'i bye kakanhana pu mu xuuni fo pu na baraga tɛri Kilε na, na yu: «Wèe sanha le ɲɔhɔ ɲa wε.»

Yesu ya Levi yiri

(Macao 9:9-13; Luka 5:27-32)

¹³ Lee kadugo na a Yesu di foro na kari sanha Galile Gba wu ɲɔ ki na. A sipyiɲehεmεε di gari wu yiri wà. A wu ganha na pu kalaa. ¹⁴ Na wu nidorogo yaha, a wu Alife ja Levi nidεenge ɲa fanhafεε pu wari wu tashɔɔ ki ni. A wu wu pye: «Taha na feni.» A Levi di yiri, na daha wu feni.

¹⁵ Lee kadugo na a Levi di ba Yesu yiri caɲa ka, na yalige ɲiɲehεɲε yàa wu mu, a wu gari wà. Na wu yaha wu na li Levi kaban, a fanhafεε wari shɔvεε, ni jurumupyii ɲiɲehεmεε piitiilee bε di ba diin na li ni Yesu, ni wu kalaapiire ti ni. Bani sipyiɲehεmεε pu bi taha wu feni. ¹⁶ Farizhεen ni saliya karamɔgɔlɔɔ p'a Yesu ɲa wu na li ni jurumupyii, ni fanhafεε wari shɔvεε pu ni ge, a p'i ganha na wu kalaapiire ti pyi: «Naha na we di li ni fanhafεε wari shɔvεε ni jurumupyii piitiilee bε ni wε?»

¹⁷ Tuun wemu ni Yesu ya yee logo ge, a wu pu pye: «Sicuumɔ fεε mago ɲε wεrε fɔɔ na wε, fo yama

fεε. Sipyii piimu p'a tii ge, nε ta pa di ba pee yiri wε, fo jurumupyii.»

*Kalaa nivomɔ ni kalaa nilε keree
(Macao 9:14-15; Luka 5:33-35)*

¹⁸ Tuun wa ni Yohana Batizelipye wo kalaapiire te, ni Farizhεεn wo kalaapiire ti bi suun leni na bε ni Yawutuu pu wo kalεgεε ki ni. Na pu yaha lee na a sipyii pii di ba Yesu yege caŋa ka na: «Yohana Batizelipye wo kalaapiire ti fara Farizhεεn pu na, pee ya suun leni, mu wo kalaapiire t'i ya suun leni wε. Naha na wε?»

¹⁹ A Yesu di pu ɲɔ shɔ na: «Nε ɲε ba cenabun poo ɲε wε. Cekaanra tuun ni, cenabun poo kaafεε na já suun le, na cenabun poo wu yaha ni pu ni shiizhan gε? Bada! Na pu ni cenabun poo wu yaha shiizhan, pu da já suun le wε. ²⁰ Caya ya wa ma, cenabun poo wu na ba shɔ pu na. Yee caya yi ba nɔ, pu bε na da suun leni.

*Nε wo kalaa wu ya yaa na wuregi kalaalε ni wε.
(Macao 9:16-17; Luka 5:36-39)*

²¹ «Wa shishiin da ga favonɔ tara falεgε na wε. Lee bu bye, favonɔ li na nilεgε ki kile zhεεngi, kee tashεngεɲε ki na bεle xuuni. ²² Wa shishiin da ga duvenfomɔ le foroyo* nilεyε ni wε. Lee bu bye, duven wu na foroyo yi shεεngi, duven we ni foroyo yi bεeri na gyεεgi. Ga duvenfomɔ w'a leni foroyo nivoyo ni.»

*Yesu ya yemu jo cadεngε ki shizhaa na ge
(Macao 12:1-8; Luka 6:1-5)*

* **2:22 Foroyo:** Yee ɲε sεεyε kashaya yemu y'a yàa lɔhɔyɔ tuuyo bεeri le kaa na ge.

23 Yesu ya pa doroo shinma keɛɛɛ ya tɛ ni cadɛɛngɛ ka na. A wu kalaapiire ti nidorowuu di koo li nɔ shinma sɛyɛ ya kɔn. 24 A Farizhɛɛn p'i Yesu pye: «Li wii, kaa lemu ya yaa li pye cadɛɛngɛ ni wɛ, naha na mu wo kalaapiire t'i lee pyi wɛ?».

25 A Yesu di pu pye: «Tuun wemu ni xuugo ya pa saannaa Dawuda ni wu tahama-nɔhɔmɔɔ pu ta, na pu ta yalige nɛ pu mu-i ge, w'a lemu pye ge, yee sanha lee kalaa na bada-ɛ gɛ? 26 Jegana lemu na w'a jé Kile-pɛɛnɛ puga ki ni, saraya naha shɔɔnrivɛɛ nɔnɔfɔɔ Abiyatari wo tuun wu ni ge, buuri we p'a wo na gaan Kile mu ge, na yee buuri nuyɔ ya lɔ na li, na ya kan wu tahama-nɔhɔmɔɔ pu bɛ mu. Na ta watii bi wee buuri we li wɛ, ni saraya naha shɔɔnrivɛɛ yɛ bɛ wɛ. Ta yee sanha lee kalaa wɛ?»

27 Lee kadugo na a Yesu di pu pye: «Sipya wuu na cadɛɛngɛ k'a pye; sipya ya ta pye cadɛɛngɛ ki wuu na wɛ. 28 Lee wuu na Sipya Ja wu nɛ cadɛɛngɛ ki bɛ Kafɔ.»

3

*Yesu ya ná kewaga fɔɔ wa cuunɔ cadɛɛngɛ ka ni
(Macoo 12:9-14; Luka 6:6-11)*

1 Cana ka, Yesu ya jé sanha Kile-pɛɛnɛ puga ka ni. Ná wa bɛ di nɛ wà wu kenɛ ke na waha. 2 A p'i ganha na Yesu kasɛri, na wu wii, wu bu da wu na da we ná we cuunɔ cadɛɛngɛ ni, kɔnhɔ p'i kanunɔ ta di wu tɔɔgɔ le. 3 A Yesu di ná kewaga fɔɔ wu pye: «Yiri yere sipyii pu ninɛ ni!»

4 Lee kadugo na a wu pu pye: «L'a saha na kasaana pye cadɛɛngɛ ni laa, na kakuunɔ pye? Na sipya shɔ laa, na wu gbo? Lɛkɛ l'a saha wɛ?» A p'i fɛhɛ.

⁵ A Yesu loyire wo di ganha na pu wii. A pu niwewaa l'i wu yatenyε gbo. A wu ná wu pye: «Ma kenε ki sanha.» A wu ki sanha; a wu kenε k'i juunɔ. ⁶ Taapile ni a Farizhεen ni Herodi wo sipyii p'i foro na she puyε na, kɔnhɔ p'i gbogana sha Yesu na.

Yesu ya sipyii kalaa, na yama fεε cuunɔ

⁷ Lee kadugo na a Yesu ni wu kalaapiire t'i yiri na kari Galile Gba wu na ki na. A sipyiηehemεε di daha wu feni: pii ya yiri Galile fiige ki ni, ni Zhude fiige ke, ⁸ ni Zheruzalεmu kulo le, ni Idumɔ fiige ke, ni Zhuruden Gba kadugo yiri sipyii p'a, ni Tiiri ni Sidon kulogoo ni pu kabanuyo kulogoo. A sipyiηehemεε di Yesu kapyegeε kaa logo, na she wu yiri. ⁹ A Yesu di wu kalaapiire ti pye na pu korɔgɔ ka yaha wu mu, kɔnhɔ sipyiire ti ganha wu cɔnri wε. ¹⁰ W'a bi sipyiηehemεε cuunɔ. Lee na yama fεε pu beeri ya gburogi, kɔnhɔ p'i gbɔn wu na. ¹¹ Ba jinaa p'a wu naa wε, na ganha na dun wu nahagbaa na, na xhuulo na yu: «Kile Ja mu ηε.» ¹² A wu sii yi jo na waha pu mu xuuni, na wee ηε sipya wemu ge, na pu ganha bu yee jo wa shishiin be mu wε.

*Yesu ya tudunmɔɔ kε ni shuun nahaha bulo
(Macao 10:1-4; Luka 6:12-16)*

¹³ Lee kadugo na a Yesu di dugi faabobonɔ ka na, na wu jidaan sipyii yiri. A p'i she wu yiri. ¹⁴ A wu kε ni shuun nahaha bulo na yaha wuyε mu, na pee pye wu Tudunmɔɔ, na pee tun na pu she Kile Kafila wu jo, ¹⁵ na fanha kan pu mu, p'a jinaa kori p'a yeege sipyii ni. ¹⁶ Kε ni shuun wu nahaha w'a bulo ge, pee mεyε yi wa ye: Simɔ (A Yesu di wee mεge ηeri «Pyεeri»), ¹⁷ ni Zebede jalaa shuun: Yakuba ni Yohana (A Yesu di pee mεyε ηeri «Bonεrijεzi» lee

kɔri nɛ «Pu nɛ ba Kilɛ-sɛlɛnɛɛ nɛ wɛ»), ¹⁸ ni Andire, ni Filipe, ni Batelemi, ni Macoo, ni Tomasi, ni Alife ja Yakuba, ni Tade, ni Simɔ wemu wu bi bye Zelɔtilee kurunɔ ki ni ge, ¹⁹ ni Zhuda Isikariyɔti, wee w'a pa Yesu le kenɛ ni.

Yesu puga shɛɛn pii ya shɛ wu fɛni

²⁰ Lee kadugo na a Yesu di ba puga. A sipyii p'i guri puyɛ pinne, fo wu ni wu kalaapiire ti ya já talige ta wɛ. ²¹ Ba wu puga shɛɛn pii ya yee logo wɛ, na jo na: «Wu nunmɔ nɛ wɛ.» Na gari wu fɛni di zhɛ jo.

Yesu ya wu tɔɔgɔ levɛɛ nɔ shɔ

(Macoo 12:22-32; Luka 11:14-23;12:10)

²² Saliya karamɔgɔɔɔ piimu p'a yìri Zheruzalɛmu ni ge, a pee di jo: «Belizebuli wu nɛ wu ni. Jinaa nunɔfɔɔ fanha ni, w'a jinaa pu kɔri.»

²³ Ba p'a yee jo wɛ, a Yesu di pu yiri, na le talenɛ le jo pu mu na: «Dii Shitaanni wa di da já Shitaanni wa kɔri wɛ? ²⁴ Saanra bɛɛri t'a yìri tiyɛ kaa na ge, tee na gyɛɛgi. ²⁵ Puga bɛɛri sipyii p'a yìri puyɛ kaa na ge, pee na gyɛɛgi. ²⁶ Ga Shitaanni bu yìri wuyɛ kaa na, wu saanra t'a taa, tee na gyɛɛgi. Wu saanra ti na xhɔ. ²⁷ Wa na já jé fanhahɛhɛnɛ fɔɔ puga, di wu yanmuyɔ kuu, na ta ma ya fɛnhɛ wu pɔ-ɛ ya? Ga ma bu wu pɔ, ma na já puga ki yanmuyɔ yi kuu. ²⁸ Can na, n'a da yi jo yi mu, sipyii pu wo jurumu we, ni pu Kilɛ mɛkyɛɛgɛɛ ti bɛɛri na já yafa pu mu. ²⁹ Ga wa bu Fɛfɛɛɛ Munaa li mɛgɛ kyɛɛgi, lee da yafa weefɔɔ mu wɛ. Weefɔɔ na gori yaha ni wee jurumu tɛhɛnɛ baa wo wu ni.»

³⁰ Yesu ya yee jo, bani p'a jo na: «Jina wu wa wu ni.»

Jɔgɔ yɛ pu jɛ Yesu nu ni wu cebooloo pu wɛ?
(Macoo 12:46-50; Luka 8:19-21)

³¹ Na Yesu yaha kee puga ki ni, a wu nu ni wu ceboronamaa p'i ba, na ba yere kadaan li na, na wa tun wu Yesu yiri. ³² Sipyijɛhɛmɛɛ pu bi tiin na Yesu maha. A p'i wu pye: «Ma nu we ni ma ceboronamaa pu wa kpɛɛngɛ ke na. P'a ma shaa.»

³³ A Yesu di pu pye: «Jɔgɔ yɛ pu jɛ nɛ nu ni nɛ ceboronamaa pu wɛ?»

³⁴ Lee kadugo na a wu wu tãan sipiyitiinyɛ yi wii na jo: «Nɛ nu ni nɛ ceboronamaa pu piiri naha.

³⁵ Sipyaa sipyaa w'a Kilɛ jɪdaan pyi ge, wee wu jɛ nɛ ceborona, ni nɛ ceboroshɔ, ni nɛ nu.»

4

Talɛ lemu l'a jo nuguro ta shizhaa na ge
(Macoo 13:1-9; Luka 8:4-8)

¹ A Yesu di ba guri shɛ sanha Galile Gba wu jɔ ki na, a sipyii p'i ganha na se na binneɛ, a wu pu jɔ kɔn na galaa. A sipiyijɛhɛmɛɛ di ba binneɛ, na wu maha fo w'a jé tiin kɔrɔgɔ ka ni. Kee kɔrɔgɔ k'a bye lɔhɔ ki ni; sipyiiire ti bɛeri di jɛ kpɛɛngɛ ki na gba wu jɔ ki na. ² W'a bi pu kalaa kaɲɛhɛɲɛɛ ni, ni talɛɲɛɛ ni. A wu yi jo pu mu wu kalaa wu ni na: ³ «Yi ye logo, caɲa ka ná wa ya foro na kari wu tɛgɛ ni di zhɛ wu alikama shi wá fenɛ shi wagana na. ⁴ Na wu yaha wu na wee nuguzhi wu waa, a wu nuguro ta di do koo ni tɛgɛ ki jɔ na. A shazhɛɛɛ di ba tee jɔ. ⁵ A ta di do faaga jɪɲɔ ni pogoo kii ni. A tee di weri fin, bani poɲɛhɛɛɛ bye wà wɛ. ⁶ Ba caya y'a pa

yeree wε, a t'i fanhan̄a, na waha, bani nire tatii bye ti na wε. ⁷ A nuguro ta di do xhuyo nīn̄ε ni. A xhuyo y'i ganha na lεgi, na ba ti co, na ti li, a t'i bye ti ya nagoo pye wε. ⁸ A nuguro ta di do nīn̄ε na. A tee di fin, na lε, na pya le. Pile la ma pyaa keλεε taanri (30) pye; la ma keλεε gbaara (60) pye, la ma xhuu nigin (100) pye.»

⁹ A Yesu di pu pye: «Wemu na logo ge, wu logo dε!»

Yesu talen̄εε ki kajuu nīn̄ε
(Macao 13:10-17; Luka 8:9-10)

¹⁰ Tuun wemu ni Yesu ya pa laha sipyīn̄εh̄εm̄εε pu t̄aan ge, pii p'a tee pye ni wu ni na fara wu kalaapiire ke ni shuun wu na ge, a pee di wu yege talen̄εε ki k̄ori na. ¹¹ A wu pu pye: «Yee ya Kilε saanra nīn̄m̄oh̄εr̄ε ti c̄εm̄ε pu b̄εeri ta. Ga sipyii pusamaa kunni, ti keree ki b̄εeri w'a yu pu mu talen̄εε ni, ¹² k̄on̄h̄ε:

«P'i já wii xuuni,

ga p'i ganha bu yaaga na wε.

P'i já niwegee shan xuuni,

ga p'i ganha bu yi naha cε wε.

Lee kaa bε wε, pu na guri ba Kilε mu,

w'a pu jurumu wu yafa pu mu.»*

Yesu ya nuguro ti wo talen̄ε li k̄ori jo
(Macao 13:18-23; Luka 8:11-15)

¹³ Lee kadugo na a Yesu di pu pye: «Yee ya le talen̄ε le cε-ε ya? Yee na ba talen̄εε kisan̄aa b̄εeri cε dii wε? ¹⁴ Nuguzhi waw̄εε we, Kilε jom̄ε w'a nuri. ¹⁵ Sipyii pii di n̄ε ba koo n̄ε n̄ε wε, jom̄ε pa na nugi wee xuu we ni. Pee na pu logo, Shitaanni na ba

* 4:12 Ezayi 6:9

taapile ni, na ba pee jomɔ pe ninugumɔ wolo pu funyɔ ni. ¹⁶ Wee cogo wu na faaga wo nuguro ti jɛ piimu ge, pee na jomɔ pu logo, na dà pu na tɔvuyo na ni fundanga ni. ¹⁷ Ga nire di jɛ pu na wɛ, pu da mɔ wɛ. Lee wuu na cɔnrɔmɔ bu nɔ pu na, leeshin sipyii ba pu kana pee jomɔ pe wuu na, taapile ni pu juuyɔ na gyɛɛgi. ¹⁸ Piimu pu jɛ ba xhuyo niɲɛ wuu pu jɛ-ɛ ge, pee na jomɔ pu logo, ¹⁹ ga ke koɲɔ ke wo funzhakeree, ni naafuu la piinɲɛ, ni keree kii bɛ wo la na pu cɔnri pu funyɔ ni, fo pu da nagoo pye wɛ. ²⁰ Nijenɛ wuu pu jɛ piimu ge, pee na pu logo, na pu co, na nagoo pye. Pile la ma bye kɛlɛɛ taanri (30), la jɛ kɛlɛɛ gbaara (60), la jɛ xhuu nigin (100).»

*Talɛ lemu l'a jo sokinna shizhaa na ge
(Luka 8:16-18)*

²¹ Lee kadugo na a Yesu di pu pye: «Wa bu sokinna le, m'a cɛɛ shigile wu juɲɔ ni laa, m'a wu le karaga nɔhɔ ni? Ta yaaga juɲɔ ni bɛ ma ma wu taha wɛ? ²² Yaaga bɛɛri k'a ɲmɔhɔ ge, ki na ba foro kpɛɛngɛ na, kaa kaa l'a ɲmɔhɔ ge, sipyii bɛɛri na ba lee cɛ. ²³ Wemu na logo ge, wu logo dɛ.»

²⁴ A Yesu di guri li shɛ pu na na: «Ye y'a nuri ge, y'a yiyɛ kasɛri yee na. Yaaga kemu ni yee wa sipyii pu wo daanna wu pyi ge, kee yaaga ke ninuɲɔ ni yeeyɛ pyaa bɛ wo daanna wa da ba bye, na la fara yee mu. ²⁵ La jɛ wemu mu ge, la na gan wee mu. Ga la jɛ wemu mu wɛ, ali nifɛnhɛnɛ lemu bɛ li jɛ wu mu ge, li bɛ na zhɔ wu na.»

Talɛ lemu l'a jo yemɛ nivinmɛ pu shizhaa na ge

²⁶ A Yesu di pu pye sanha: «Kilɛ wo saanra te ya foro kaa lemu fɛni ge, li le. Ná wa w'a yemɛ nugi wu kɛɛyɛ ni. ²⁷ W'a ɲmunɔɔ piige la, w'a yeree na

caṅa xuu la, yemε pu na viin puyε mu, na le, na ta wu ya yaaga cε pu keree ni wε. ²⁸ Pile li ma fin na foro ṅiṅε ki ni, na ba shiceṅε yeege, kee na ba sege pye. Sege ki na ba pya le xuuni. ²⁹ Ki ba le, ná wu ma foro, na ki kɔn ni wu ṅmɔɔ ni, bani yalɔɔɔ ti lɔduun w'a nɔ.»

*Yesu ya talenε la jo mutaridi pile shizhaa na
(Macoo 13:31-32,34; Luka 13:18-19)*

³⁰ A Yesu di pu pye sanha: «Wèe na já Kile saanra ti taanna ni ṅaha ni wε? Wù na talenε lekε taga ti kaa jo wε? ³¹ T'a foro mutaridi pile feni. Ma ba da li nugi ṅiṅε na, l'a cèε foro ṅiṅε ke yashi we sama beeri tãan. ³² Ga li bu nugi xɔ, l'a fin, na beε na toro naxhoo wu tiye yi saya beeri tãan. L'a gegbɔyɔ yeege, fo shazhεεε na já shiire tagi yemu ṅime ni ge.»

³³ Yesu bi sipyii pu kalaa, ni kii talenεε kii tuuyo niṅehεyε ni, pu na já kiimu logo, p'i ki ṅaha cε ge. ³⁴ Wu bi yu ni pu ni talenε baa wε, ga wu ni wu kalaapiire ti bu bye puyε na, w'a kee talenεε ki beeri kɔri jo pu mu.

*Yesu ya kafεεgbɔhɔ ka yerenε
(Macoo 8:23-27; Luka 8:22-25)*

³⁵ Kee canuṅɔ ki yakuṅɔ, a Yesu di wu kalaapiire ti pye: «Wù she gba wu kadugo.» ³⁶ A p'i sipyiiire ti yaha kari. Yesu bye kɔrɔgɔ kemu ni ge, a wu kalaapiire t'i gari kee ni ni wu ni. A kɔrɔyɔ ya be di binne kari ni wu ni. ³⁷ A kafεεgbɔhɔ ka di yiri, a lokuruyo y'i ganha na dun kɔrɔgɔ ki funṅɔ ni, fo na zhaa di ki ṅi lɔhɔ na. ³⁸ Yesu bi bye na ṅmunɔɔ, kɔrɔgɔ ki kadugo yiri, na wu ṅuṅɔ taha ṅudahana ka na. A wu kalaapiire t'i wu ṅε, na wu

pye: «Wù Karaməgɔ, wù na da gori ləhɔ ni, mu wa lee wii kaa-i gɛ?» ³⁹ A Yesu di jɛ, na sɛɛ kafɛɛgɛ ke ni lokuruyo yi na, na jo: «Yi yere!» Taapile ni a kafɛɛgɛ ke ni lokuruyo yi bɛ di yere. A tunmɔ pu bɛɛri di yere.

⁴⁰ Lee kadugo na a Yesu di wu kalaapiire ti pye: «Naha na yee di fyagi mɛ wɛ? Naha na n'a daa di sanha sii pye yee mu-i wɛ?» ⁴¹ Ga, a p'i fya xuuni na ganha na puyɛ pyi: «We ná we d'a sii jɔgɔ wɛ? Kafɛɛgɛ ni ləhɔ bɛ na wu jɔmɛɛ conɪ.»

5

Yesu ya jinaa kəri yeege ná wa ni (Macoo 8:28-34; Luka 8:26-39)

¹ Lee kadugo na a Yesu ni wu kalaapiire t'i nɔ Galile Gba wu kadugo yíri Gerasa fiige ki ni. ² Ba Yesu ya foro yɛ kərəgɔ ki ni wɛ, taapile ni a ná wa di foro faxhuu wu ni, jinaa na jɛ wu ni, na ba wu jɔnɔ círi. ³ Wee ná we tatɛngɛ ki bye faxhuu. Wa shishiin bɛ bi da já wu pɔ nige wɛ, ni tɔɔɔ shɔnhɔyɔ bɛ ni wɛ. ⁴ P'a shɔnhɔyɔ taga wu pɔ tɛɛgɛɛ ni jɛhɛɛɛ ni, na biriye le wu tɔɔyɔ na. Ga w'a shɔnhɔyɔ yi kɔn, na biriye yi bɛ kɔn wolo tɔɔyɔ yi na. Wa shishiin bi da já wu yereɛ wɛ. ⁵ Cana fara piige na, wu ma jaari gbee faxhuu we ni, ni yaya na, na xhuulo, na wuyɛ jɔgɔ ni faaya ni.

⁶ A wu Yesu ja, na wu yaha taliige ni, na baa na she nuguro sin wu fɛɛ ni, ⁷ na jo ni mujuugbɔɔ ni na: «Naha m'a zhaa nɛ fɛni wɛ, Kilɛ-gbɔtabaaga Ja, Yesu? N'a ma jɛɛri, Kilɛ wuu na ma ganha bu na kyɛɛgi wɛ! ⁸ W'a pee jo, bani Yesu ya jo na jina wu wu foro wee ná wu ni.» ⁹ Wee tuun wu ni a Yesu

di wu yege na: «Dii mu mege di ne we?» A wu wu no sho na: «Ne mege ne <Wèe Ya Nehé,>» bani jinaa nijehemee pu bi je wu ni. ¹⁰ A jinaa p'i wu jeeeri xuuni, na wu ganha da pee kori yeege fiige ki ni we.

¹¹ Lee bi shaagbaga nijene ka ta ki na naha yana ki kabanugo. ¹² Wee tuun wu ni a jinaa p'i Yesu jeeeri na: «Wu yaha wu she je pii shaalaa pii ni.» ¹³ A wu so, taapile ni a jinaa p'i foro na wu ni, na she je shaalaa pu ni. A shaagbaga k'i gburogi, na digi yana gologoloyo yi ni, na je gba lho ki ni, na xhu. Pee shaalaa p'a bi she kabofonoo shuun (2.000) feni.

¹⁴ A pee shaanahamaa p'i baa kari, na she yee paari kanha ki ni, ni sitiinmee pu mu. A sipyii p'i foro, na she lee nibyii li wii. ¹⁵ P'a no Yesu na ge, a p'i wee na wu nidenge na, jinajehemee pu bye wemu ni ge. Faya yi bye wu na, wu d'a cuunoo. A p'i fya. ¹⁶ Le l'a pye jinaa sipya we, ni pii shaalaa pii shizhaa na ge, lee ya pye piimu nii na ge, a pee di lee paari pu mu. ¹⁷ Wee tuun wu ni a p'i ganha na Yesu jeeeri na wu foro pu wo fiige ki ni.

¹⁸ Yesu nijewo koroo ki ni, jinaa pu bye na wemu ni ge, a wee di wu jeeeri na wu bi da ja binne ni wu ni. ¹⁹ Yesu ya ta so we, ga na li she wu na na: «Ta se puga! Kafoo Kile ya juuoo jaari ma na, na kagbohoo kiimu beeri pye ma mu ge, m'a she kee paari ma puga shen pu mu!» ²⁰ A we na we di gari. Yesu ya kagbohoo kiimu beeri pye wu mu ge, na she kee paari Dekapoli fiige ki ni. A l'i bye kakanhana ki logovee pu beeri mu.

Yesu wa cee wa cuunɔ, na Zhayirusi poro nix-hugo jɛ

(Macao 9:18-26; Luka 8:40-56)

²¹ A Yesu di guri kɔrɔgɔ ki ni, na pa ke ki kabanugo ki na. Na wu yaha gba lɔhɔ ki jɔ na, a sipyiɲehemɛɛ di ba binne wu fɛɛ ni. ²² Ayiwa a Kile-pɛɛɲɛ puga jɔɲɔfɔɔ wa di ba, wee mɛge jɛ Zhayirusi. Ba w'a Yesu jɔ tuun wemu ni wɛ, na she nuguro sin wu fɛɛ ni, ²³ na wu jɛɛri saama na na: «Na poro fuceɛɛ l'a taxuyo shaa. N'a ma jɛɛri, pa ma keɲɛ taha wu na, kɔnhɔ wu shɔ, wu bye jɔi na.» ²⁴ A Yesu di binne kari ni wu ni.

A sipyiɲehemɛɛ di daha wu fɛni, na wu cɔnri. ²⁵ Lee bi cee wa bɛ ta wà shishan na woni wu fɛni fo yee kɛ ni shuun. ²⁶ W'a bi kanha xuuni webyii niɲehemɛɛ keɲɛ ni. Wu keɲɛ yara bɛɛri ya xɔ na yama pu ta pu sanha bɔrɔ wɛ, fo pusama na denri. ²⁷ A wu Yesu kaa logo, na ba sipyii pu tɛ ni Yesu kadugo yiri, na ba gbɔn wu fadenɛ na. ²⁸ Bani wu bi wu funɲɔ kɔɔn na: «Nɛ bu já ta kpɔn yɛ wu fadenɛ ke na, nɛ na juunɔ.» ²⁹ Taapile ni a wu shishan p'i yere, a wu li cɛ wu cɛre ti na, na wee ya cuunɔ.

³⁰ Taapile ni a Yesu di li cɛ wuyɛ ni na sefɛɛɛ ta t'a foro wee ni. A wu ɲmahana jɛri sipyii pu niɲɛ ni, na jo: «Jɔgɔ w'a kpɔn nɛ fadenɛ ke na wɛ?» ³¹ A wu kalaapiire t'i wu jɔ shɔ na: «Mu jaha jɛ sipyiiire ti ni t'a mu cɔnri, na yegee sanha na jɔgɔ w'a kpɔn ma na wɛ?» ³² Ga, a Yesu di ganha na wu tɔan sipyii pu wii, kɔnhɔ wu lee pyevɔɔ jɔ. ³³ Kaa le l'a pye wee cee wu na ge, wuyɛ pyaa bi lee cɛ. A wu fya na jɛɛ, na ba nuguro sin Yesu fɛɛ ni, na yi bɛɛri fiinɲɛ jo wu mu. ³⁴ Ga, a Yesu di wu pye: «Na poro, ma n'a daa

w'a ma shə. Ta se ɲaɲiŋe na! M'a shə ma kanhama pu na!»

³⁵ Na Yesu yaha pee jomə pu na, a sipyii pii di ba na yiri Kile-pɛɛŋe puga ɲuŋɔfɔɔ wu kaban, na ba wu pye: «Ma poro fuceɛɛɛ l'a xu. Naha na ma sanha d'a navunŋə pɛɛ Karaməgɔ wu na wɛ?» ³⁶ Ga Yesu ya ta ɲaha taga pee jomə pu yiri wɛ, a wu Zhayirusi pye: «Ma ganha da vya wɛ; dà yɛ nɛ na.»

³⁷ W'a ta sɔɔ wa shishiin bɛ wu pinne ni wu ni wɛ, fo Pyɛɛri, ni Yakuba, ni wu ceborona Yohana. ³⁸ A p'i nɔ Kile-pɛɛŋe puga ɲuŋɔfɔɔ wu kaban. A Yesu di tunmɔ pu ta p'a pɛɛ. Sipyiŋɛhɛmɛɛ pu bye wà, na mɛhɛɛ suu, na sipyaa waa. ³⁹ A wu jé puga ki ni na pu pye: «Naha na yee di mɛhɛɛ suu, na pe tunmɔ pe bɛɛri pyi wɛ? Pya wu ya ta xu wɛ, w'a ŋmunɔ.» ⁴⁰ A p'i ganha na wu la wo.

Wee tuun wu ni a wu pu bɛɛri yeege kpɛɛngɛ ki na. Porofɔɔ wu bye puga kemu ni ge, wu ni porofɔɔ wu to we, ni wu nu we, ni wu wo kalaapiire taanri we, a pee di binne jé wà. ⁴¹ A wu fuceɛɛɛ li co li keŋe na na jo: «Talita kumi!» lee kəri ɲɛ: «Fuceɛɛɛ, nɛ w'a ma pye mu, yiri!» ⁴² Taapile ni a fuceɛɛɛ l'i yiri na ɲaari. Li yee wa bye ke ni shuun. A lee di bye kakanhana pu mu fo xuuni. ⁴³ Ga, a Yesu di yi jo waha pu mu, kənhə wa shishiin ganha bu li cɛ wɛ. Lee kadugo na a wu pu pye na pu yalige kan li mu.

6

*Nazarɛti shɛɛn ya dà Yesu na wɛ
(Macao 13:53-58; Luka 4:16-30)*

¹ Lee kadugo na a Yesu di foro wee xuu wu ni, kulo lemu ni w'a lɛ ge, na shɛ wà. A wu kalaapiire

t'i binne ni wu ni. ² Ba cadεεnge k'a pa nɔ wε, a wu she jé cadεεnge k'a pa nɔ wε, a wu she jé Kile-
pεεηε puga ki ni, na nɔ co na sipyii pu kalaa. A sipyiηεηεεε di wu kafila wu logo, a l'i bye pu mu kakanhana.

A p'i ganha na yu na: «Mii we d'a kii keree kii ta wε? Te fungɔngɔ fεεε te t'a kan wu mu ge, tee ηε naha wε? Kii kakanhanɔaa kii di wa byi wu mu dii wε? ³ Ta wu ηε mε Mariyama ja menizhe wu wε? Go wu ceboronamaa pu wa Yakuba, ni Zhose, ni Zhude, ni Simɔ. Go wu ceboroshaa pu wa naha wèe mu.» Kii keree kii k'a li pye, pu ya dà Yesu na wε. ⁴ Ga, a Yesu di pu pye: «Kile tudunmɔ ya pεεηε taa xuu bεeri ni, fo wuyε pyaa kulo, ni wu cebooloo niηε ni, ni wuyε pyaa puga.» ⁵ Wu ya ta já kakanhana latii pye wà wε, fo na wu kenε yε taha yama fεε nigin nigin wa na, na pee cuunɔ. ⁶ Pu na pye pu ya dà wu na wε, a lee di wu fo.

*Yesu ya wu kalaapiire kε ni shuun wu tun
(Macoo 10:5-15; Luka 9:1-6)*

Lee kadugo na a Yesu di gari na she sipyii kalaa kabanugo kulogoo ki ni. ⁷ A wu wu kalaapiire kε ni shuun wu yiri, na pu tun shuun shuun, na fanha kan pu mu jinaa na. ⁸ A wu te tuduro te jo pu mu na: «Yi ba gaanɔ, yi ganha bu yaaga katii lɔ wε, fo publiin yε. Yi ganha bu yalige lɔ wε, kelee kushεyεyεyε wε, yi ganha bu waripyaa lɔ wε! ⁹ Yi tanhaya le, ga yi ganha bu fadeye shuun le wε.» ¹⁰ A wu pu pye: «Yi bu jé puga bεeri ni kulo lemu ni, y'i diin wà fo yi kariduun bu she nɔ. ¹¹ Xuu wa sheεn bu zhe pu da yi tirige wε, kelee pu ya yi jomɔ

logo wε, yi ba fòro y'i yi tɔɔyɔ gbazhenhe jahara wo wà. Lee na ba bye sεeri kaa pu feni.»

¹² A kalaapiire t'i shε Kilε Kafila wu jo na sipyii pu daburaje jo pu jurumu wu na. ¹³ P'a jinanehemεε kɔri yeege sipyiire ti ni, na sɪnme tìre yama fεε nijehemεε na, na pu cuunɔ.

Herodi hakili ya wuregi

(Macao 14:1-2; Luka 9:7-9)

¹⁴ Saannaa Herodi ya Yesu kaa logo, bani wu mege ki bi foro xuu wu beeri ni. Pii bi yu na: «Yohana Batizelipye w'a ne na foro xu ni. Lee l'a wu pye wu na jani kii kakanhanjaa kii na.» ¹⁵ Pii bi yu na: «Kile tudunmɔ Eli wu ne wii.» Pii be di yu na: «Kile tudunmɔ watii wu ne wii, ba taashiine li wo Kilε tudunmɔ pu ne wε.» ¹⁶ Ba Herodi ya yee logo tuun wemu ni wε, na jo: «Yohana wu ne wii, ne pu pye p'a wemu wo nunɔ kɔn ge. W'a ne na foro xu ni.»

Yohana Batizelipye xugana

(Macao 14:3-12)

¹⁷ Yi li ce na Herodi ye pyaa k'a tuduro tun na pu Yohana co, p'i shɔnhɔyɔ le wu na pu le kaso ni, wu ceborona Filipe shɔ Herɔjasi wuu na. Lee bi wu ta w'a wee cee wu leɲε ¹⁸ Bani Yohana bi li shεε wu na na: «Li ya ta saha mu wu ma ceborona shɔ leɲε wε.» ¹⁹ A Herɔjasi luu di yiri xuuni Yohana taan, na giin di wu gbo, ga Herodi wuu na wu bi da já wu gbo wε. ²⁰ Herodi bi fyagi Yohana na, bani w'a bi li ce na zɔsaama fɔɔ ni fεfεεε sipya wu ne wii. A wu wu mara xuuni. Yohana ba yu, wu jomɔ pu ma Herodi zɔ wu wuregi, ga lee be na, l'a bi taan wu ni, w'a wu jomɔ nuri.

²¹ Ga Herɔjasi ya pa cazaɗa ka ta: Herɔdi cazege caɗa ka shi na, saan w'a yalige pye wu fanhagbɔhɔ ki sipyii, ni wu sɔrɔsii ɲuɲɔfɛɛ, ni Galile sipyigbɔɔ pu mu. ²² A Herɔjasi poro fuceɛɛɛ l'i jé wà, na xhɔnhɔ. A lee di daan Herɔdi ni wu sipyiyirilee pu ni. Lee wuu na a saan wu fuceɛɛɛ li pye: «Yaaga yaaga kaa li ɲɛ ma na ge, ki kaa jo na mu, di kee kan ma mu.» ²³ A wu gaa na li pye: «Ma bu yaaga yaaga sha nɛ mu, nɛ na kee kan ma mu, ali na saanra te taaga ke bɛ.»

²⁴ A fuceɛɛɛ l'i foro, na she li nu wu yege na: «Di ɲaha ɲɛri wɛ?» A nu wu li ɲɔ shɔ na: «Yohana Batizelipye ɲuɲɔ.» ²⁵ Taapile ni a fuceɛɛɛ l'i gari tɔvuyo na saan wu yíri, na she wu pye: «Nɛ funɲɔ ki wa, m'a Yohana Batizelipye ɲuɲɔ taha yaaga ka na nimɛ, ma kan na mu.» ²⁶ A lee di saan wu ɲaha tanha fo xuuni. Ga na wu yaha w'a kàa na xɔ wu sipyiyirilee pu ɲii na, wu ya já li she wɛ. ²⁷ Taapile ni a wu sɔrɔsi nigin wa tun, na wu she ba ni Yohana ɲuɲmuu ni. A wee sɔrɔsi wu foro kari kaso gbaha ki ni, na she Yohana ɲuɲɔ ki kɔn, ²⁸ na ba ni ɲuɲɔ ki ni na ki taha yaaga ka na, na pa gan fuceɛɛɛ li mu, a l'i she ki kan li nu wu mu. ²⁹ Ba Yohana kalaapiire t'a yee logo wɛ, a t'i she wu nixhugo ki lɔ na she le faɗa ni.

*Yesu ya yalige kan sipyii kabɔfoɲɔ kaguro mu
(Macoo 14:13-21; Luka 9:10-17; Yohana 6:1-14)*

³⁰ Ayiwa, Yesu bi Tudunmɔɔ piimu tun ge, a pee di guri pa wu yíri. P'a sipyii pu kalaa na keree kiimu pye ge, a p'i ki bɛɛri paari wu mu. ³¹ Sipyinehemɛɛ pu bi se Yesu ye yíri na ma, fo na wu ni wu kalaapiire ti pye tɛɛ ya já ta pu mu p'i li

wε. Lee wuu na w'a pu pye: «Yi pa wù shε sige ki ni xuu wa ni, wù ye na, kònho y'i ηmò jeri.»

³² A p'i jé kòrògò ka ni, na laha sipyiire ti tàan na kari siponjo ki xuu wa ni. ³³ Ga, a sipyiηehemεε di pu ja takaraga ni, na pu funyò kòn pu naha tataganja na, na pu tashεε ce. A p'i ganha na yiri kulogoo ki bæeri ni, na fe na gaanji tòoyò na wee xuu wu ni, na shε nò Yesu ni wu kalaapiire ti naha na. ³⁴ Ba Yesu ya foro kòrògò ki ni wε, na pee sipyiηehemεε pu ja, a pu njinaara di jé wu ni, bani pee sipyii pu bye ba nahavòò baa dubyaa je wε. A wu ja kòn na pu kalaa kaηehεηεε ni.

³⁵ Ba caηa k'a pa digi wε, a Yesu kalaapiire t'i fulo wu na, na wu pye: «Caηa k'a xò, wèè di je siponjo ni naha. ³⁶ Sipyii pu yaha p'i shε kabanugo buguro ni kulogoo ki ni, kònho p'i shε yalige shò wà.» ³⁷ A Yesu di pu pye: «Yiyε pyaa ki yalige kan pu mu.» A p'i wu pye: «Muyε pyaa ya ce sipyiire t'a jehe jehegana lemu na ge, ta wari deηεε xhuu shuun yalige be na pii yaa ya?» ³⁸ A Yesu di pu pye: «Buuri nyuò juu y'i wa yee mu wε? Yi shε yi pεrege!» P'a shε yi pεrege ge, na wu pye: «Buuri nyuò kaguro ni fyaa shuun.»

³⁹ Lee kadugo na a Yesu di wu kalaapiire ti pye, na pu sipyiire ti bæeri teηε napurege ki nuηò ni kuruyo kuruyo. ⁴⁰ A p'i diin korogoo, xhuu nigin nigin (100), keλεε kaguro kaguro (50). ⁴¹ Lee kadugo na a Yesu di yee buuri nyuò kaguro ni fyaa shuun wu lò, na naha ke yirige le fugba we ni, na baraga taha Kile na. A wu xhò na yee buuri nyuò yi kegi kegi na kan wu kalaapiire ti mu, na pu yee yereηε sipyii pu tàan, na fyaa shuun wu be taa taa

pu beeri na. ⁴² A pu beeri di li na din. ⁴³ Buuri nukεgye ni fyaa piimu p'a kori ge, a p'i yee saya kemε fo na saganaa ke ni shuun ni. ⁴⁴ P'a namaa kabofonɔ kaguro (5.000) tɔrɔ wee buuri wu liveε ni.

*Yesu ya naari gba lɔhɔ nuɔ ni
(Macao 14:22-33; Yohana 6:15-21)*

⁴⁵ Ba p'a xɔ wε, taapile ni a Yesu di yi jo waha wu kalaapiire ti mu, na pu jε kɔrɔgɔ ki ni, p'i gba wu kɔn wu naaha na, p'a se Betisayida ni, yani wu sipyiire ti yaha ge. ⁴⁶ Ba w'a pu yaha wε, na dugi kari faabobonɔ ka na, na she Kile jεeri.

⁴⁷ Piige k'a pa wɔ, kɔrɔgɔ k'i jε gba lɔhɔ ki niɲε ni, Yesu di jε wu ye niɲε ki na. ⁴⁸ A wu wu kalaapiire ti na t'a kanha kabiinɲε ki feni, bani kafεεge ki bi jirini pu na. Ba xhupee mεhεε suduun ya nɔ wε, a Yesu di ganha na naari lɔhɔ ki nuɔ ni na se wu kalaapiire ti yiri. Wu bi giin di doro pu taa. ⁴⁹ Ba p'a wu na wu na naari lɔhɔ ki nuɔ ni wε, na ganha na giin na yafugunɔ li, na wá na xhuulo xuuni.

⁵⁰ Bani pu beeri pu bi wu naa. A pu jaalaa di yiri. Taapile ni a Yesu di jo ni pu ni, na pu pye: «Yi yi logoo ki waha, nε wu wa, yi ganha bu da vya wε!»

⁵¹ Lee kadugo na a wu jε fara pu na kɔrɔgɔ ki ni, a kafεεge k'i yere. A l'i bye kakanhana fo xuuni wu kalaapiire ti mu. ⁵² Bani kakanhana lemu l'a pye buuri nuɔ yi shizhaa na ge, pu ya lee cε ta wε, pu fungonyɔ yi bi tɔ.

*Yesu ya yama fεε cuuɔ Zhenzarɛti fiige ki ni
(Macao 14:34-36)*

⁵³ A Yesu ni wu kalaapiire t'i gba wu kɔn, na nɔ Zhenzarɛti fiige ki niɲε ki na, na pu kɔrɔgɔ ki pɔ

wà kɔŋɔ ki na. ⁵⁴P'a foro ye kɔrɔgɔ ki ni, taapile ni a sipyii p'i Yesu ce. ⁵⁵A p'i kee fiige ki beeri paa. Pu bu logo na wu ne xuu beeri ni, p'a ganha na yama fee ni pu yasinneye tugoo na se wà ke wu yiri. ⁵⁶Xuu beeri ni Yesu ya she ge: kugbɔhɔɔ la, kupiire la, sige buguro la, sipyii pu bi ma ni yama fee pu ni caanya yi na, na wu neeri na wu yere p'i gbɔn wu fadegenye ke ye na. Sipyii piimu beeri p'a bi gbɔn kee na ge, pee beeri bi cuunɔ.

7

Kalaa wemu w'a ta wu sefelee pu mu ge (Macao 15:1-9)

¹Farizheen ni saliya karamɔgɔɔ pii ya pa ba na yiri Zheruzalemu ni, na ba binne Yesu taan. ²A p'i li seeri na wu wo kalaapiire ta t'a li ni kenɔɔyɔ ni, lee kɔri ne pu ya pu keye je we. ³Farizheen ni Yawutuu pusamaa kunni bi li ni pu ya pu keye je xuuni, na be ni pu sefelee pu wo kalegee ki ni we. ⁴Pu bu guri pa na yiri caan na, pu ya li wuu baa we. Pu bi kalegee nijehene kii be pyi sanha, ma na jo ceegbuu jegana, ni shɔɔ, ni dɔnaa yagbegeye jegana. ⁵A Farizheen ni saliya karamɔgɔɔ p'i Yesu yege na: «Naha na mu wo kalaapiire t'i ya wè sefelee pu wo kalegee ki koo jaari we, fo na tere na li ni pu kenɔɔyɔ ni we?» ⁶A Yesu di pu pye: «Ezayi ya kapaŋaa kiimu jo yee shuun shuun jovee pii shizhaa na ge, k'a saha fo xuuni. W'a li ka na: «Nɔyɔ ye ni pii sipyii pii ya ne pele,
ga pu zɔɔɔ d'a lii ne na fo xuuni.

⁷Tawaga ni p'a ne pele,

pu wo kalaa w'i jε sipyii wo jomεhεε yε.»*

⁸ Yee wa Kilε jomεhεε yeri, na sipyii wo kalεγεε pyi.»

⁹ A Yesu di pu pye sanha: «Le shegana le na yee wa Kilε wo jomεhεε ki shege, kōnhō yi da yi tii kalεγεε pyi. ¹⁰ Kilε tudunmō Musa ya jo: «Ta ma to, ni ma nu pεε.» Na jo sanha: «Wa bu joguumō jo ni wu to, kelee ni wu nu ni, na weefō ya yaa na wu gbo.»* ¹¹ Ga yee kunni wa sipyii pu kalaa na sipya bεeri w'a wu to kelee wu nu pye na: «Nε bi da já na naafuu wemu taga mu tεge ge, wee jε Kōriban.» (Lee kōri jε wee ya kan xō Kilε mu.) ¹² Yee da ga weefō yaha wu wu to ni wu nu wu tεge nige wε. ¹³ Lee funhō ni yee ya Kilε jomō pu pye jūhō baa ni yi wo kalεγεε ki ni. Yee wa kii shi keree nijεhεjεε pyi.»

*Keree kiimu k'a sipya nōrōgō ge
(Macao 15:10-20)*

¹⁴ A Yesu di sipyiire ti yiri sanha, na pu pye: «Yi bεeri pu niwegee shan, y'i ye logo! ¹⁵ Yaaga yaaga k'a jin sipya jō ni ge, kee da já wu nōrōgō wε. Ga lemu l'a fōro sipya zō we ni ge, lee l'a wu nōrōgō. ¹⁶ [Wemu na logo ge, wu logo dε!]»

¹⁷ Ba Yesu ya laha sipyii pu tãan na jé puga wε, a wu kalaapiire t'i wu yege lee talenε li kōri na. ¹⁸ A wu pu pye: «Yee bε, yee sanha fungōnyō ta-ε ya? Ta yee ya li cε nago yaaga yaaga k'a jin sipya jō ni ge, kee da já wu nōrōgō-ε wε? ¹⁹ Bani kee ya jin wu zō ni wε. Ga wu yacεε le ni kee ma jé. Lee kadugo na

* **7:7** Ezayi 29:13

* **7:10** Ekizode 20:12; 21:17

na ba foro yaara tashεε ke ni.» (Pee jomɔ pe funɔɔ ni Yesu ya li she na yalige beeri ki je fεεfεε.)

²⁰ A Yesu di jo sanha na: «Le l'a fòro sipya funɔɔ ni ge, lee l'a ma nɔɔɔɔ. ²¹ Sipya funɔɔ, lee kɔri je wu zɔ we. Fungɔnkuuyo ye beeri wa fòro wà, ni cεshaara ni namazhaara, ni nagaara, ni sipyigbuu, ²² ni dɔdɔɔɔ, ni jεgbɔɔ, ni kuumɔ, ni nafaanra, ni popama, ni jεpεen, ni mεkyεεgerε, ni na mayε sheε, ni fungɔngɔ baara. ²³ Kii kakuuɔɔ kii beeri wa fòro sipya funɔɔ ni, kee k'a sipya nɔɔɔɔ be.»

*Shi watii shen cee wa ya dà Yesu na
(Macao 15:21-28)*

²⁴ Lee kadugo na a Yesu di yiri kari Fenisi fiige ki ni Tiiri kulo li kabanugo na, na she jé puga ka ni. Wu funɔɔ bye sipya be wu wu sanha ce wà we. Ga wu ya já ηmɔhɔ we. ²⁵ A cee wa di wu kaa logo, jina di je wee poro fucεεε ni. A wee cee wu ba nuguro sin wu fεε ni. ²⁶ Wee cee wu bye Yawutu we, Fenisi shen wu bye wii. A wu Yesu jεeri na wu jina wu kɔri yeege wu poro fucεεε li ni.

²⁷ Ga, a Yesu di talenε la jo wee cee wu mu na: «Yere nɔhɔpiire t'i fεnhε li, t'i din. Bani li ya ta saha pu nɔhɔpiire yalige lɔ wá pobiire mu we.» ²⁸ A cee wu jo: «Yee wa can Kafɔɔ. Ga tabali wu nɔhɔ wo pobiire ti wa nɔhɔpiire ti yalijahara ti li.» ²⁹ Lee wuu na a Yesu di wu pye: «Pe jomɔ pe wuu na, kuri m'a se puga! Jina w'a foro ma poro fucεεε li ni.» ³⁰ A wu guri kari puga, na she porofɔɔ wu nijuuɔɔ ta yasinneεε ki na. Jina wu bi foro wu ni.

Yesu ya bobo wa cuuɔɔ

³¹ Yesu ya pa foro Tiiri ni, na doro Sidon ni, na Dekapoli fiige ki kan jeri, na no Galile Gba wu no ki na. ³² A sipyii pii di ba Yesu mu ni bobo wa ni, na wu jeri na wu wu keje taha wee na. ³³ Wee tuun wu ni a Yesu di laha sipyii pu tan ni wee na wu ye ni, na she wu kabehere le wee na wu niwegee ni, na noloho tugi, na gbun wu jile na. ³⁴ Lee kadugo na a Yesu di naha ke yirige le fugba we ni, na nmogana yeege, na wee na wu pye: «Efata!» (Lee kori je «No mugi!») ³⁵ Taapile ni a na wu niwegee k'i mugi, a jile li laha. A wu ganha na diini na yu.

³⁶ A Yesu di yi jo waha pu beeri mu na pu ganha yee jo wa shishiin be mu we. Ga ba wa yi yu na wari pu mu we, a pi ganha na la faraa yi jaaga wu na. ³⁷ A li bye kakanhana sipyii pu mu xuuni, a pi ganha na yu na: «Can na wu kapyegee ki beeri k'a no xuuni. Wa boboo be pyi pu na nuri, na yu.»

8

Yesu ya yalige kan sipyii kabofonoo shishere mu (Macao 15:32-39)

¹ Yee caya yi na sipyijeheme bi pa binne sanha, noyalige ka shishiin di je pu mu we. A Yesu di wu kalaapiire ti yiri, na pu pye: ² «Pii sipyii pii njaraa ti wa ne ni, bani njaa je pu cana taanri wogo ne yiri naha, noyalige ka shishiin di je nige pu mu we. ³ Ne bu pu yaha kari li baa, pu fanha na zhe xho koo na, bani pii tayiriye y'a lii pu ni xuuni.» ⁴ A wu kalaapiire t'i wu pye: «Yalige na da mii di pii no sha naha ke siponjo ke ni we?» ⁵ A Yesu di pu yege na: «Buuri nuyoo juu yi wa yee mu we?» A pi wu no sho na: «Buuri nuyoo gbarashuun.»

⁶ A wu sipyiire ti pye na pu tiin jɪŋɛ ki na. A wu yee buuri juyɔ gbarashuun wu lɔ, na baraga taha Kile na, na yi kegi kegi na kan wu kalaapiire ti mu, na pu yee taa taa sipyii pu na. A kalaapiire t'i yee taa taa sipyii pu na. ⁷ Fyagaa kii bɛ bye pu mu sanha, a Yesu di baraga taha Kile na kee bɛ wuu na, na yi jo wu kalaapiire ti mu na pu kee bɛ taa taa pu na. ⁸ A sipyiire t'i li na din. A kalaapiire t'i saganɔaa gbarashuun ni buuri jukoroyo yi saya na. ⁹ Pee yalilimɛɛ p'a bi sipyii kabɔfonɔɔ shishɛɛɛɛ (4.000) xɔ. Lee kadugo na a Yesu di pu yaha kari. ¹⁰ Taapile ni a wu ni wu kalaapiire t'i jé kɔrɔgɔ ka ni na kari Dalamanta fiige ki ni.

*Yawutuu p'a jo na Yesu wu kakanhana la pye
(Macao 16:1-4)*

¹¹ Ba p'a nɔ wà wɛ, a Farizhɛɛn di ba nɔ, na nakaara jɔ kɔn ni Yesu ni. A p'i Yesu pye na wu jaha sheshɛɛɛ kakanhana la pye shɛ pee na, lemu ya yiri fugba we ni ge. P'a yee jo, kɔnhɔ p'i wu taanna wii. ¹² A Yesu di ηmɔganɔ yeege xuuni, na jo: «Naha na nijaa sipyii di jaha sheshɛɛɛ kakanhana shaa wɛ? Can na n'a da yi jo yi mu, jaha sheshɛɛɛ kakanhana la shishiin da zhɛɛ pu na wɛ.» ¹³ Lee kadugo na a wu laha pu tãan, na jé kɔrɔgɔ ki ni, na gari sanha gba wu kadugo.

*Farizhɛɛn ni Herɔdi wo buuri shizhenhɛɛ te
(Macao 16:5-12)*

¹⁴ Kalaapiire ti funjɔ bi wɔ, ti ya ta buuri lɔ wɛ, buuri bɛ di bye pu mu kɔrɔgɔ ki ni wɛ, fo buuri jɪŋɔ nigin ye. ¹⁵ A Yesu di yi jo waha wu kalaapiire ti mu na: «Y'a yiyɛ kasɛri Farizhɛɛn wo

buuri shizhɛnhɛɛ* te, ni Hɛrɔdi wuuro te na dɛ!»
 16 A p'i puyɛ pye na: «W'a ye yu, bani buuri jɛ wɛɛ mu wɛ.» 17 Yemu pu bi yu ge, a Yesu di yee cɛ na jo: «Naha na yee di yu na buuri jɛ yee mu-i wɛ? Yee sanha sii ye jaha cɛ nime bɛ-ɛ ya? Yee funyɔ y'a tɔ gɛ? 18 Nii jɛ yee mu; y'i wa jaa-i gɛ? Niwegee jɛ yee mu; y'i wa nuri-i gɛ? Yee funyɔ ya dun kaa na-ɛ gɛ? 19 Nɛ buuri juyɔ kaguro wu kɛgi kɛgi, na kan sipyii kabɔfonɔɔ kaguro (5.000) wu mu tuun wemu ni ge, saganjaa juu yee d'a jɛ yee buuri jukoroɔ yi saya na wɛ?» A p'i wu jɔ shɔ na: «Kɛ ni shuun.» 20 «Nɛ buuri juyɔ gbarashuun wu kɛgi kɛgi, na kan sipyii kabɔfonɔɔ shishɛɛɛ (4.000) wu mu tuun wemu ni ge, saganjaa juu yee d'a jɛ yee buuri jukoroɔ yi saya na wɛ?» A p'i wu jɔ shɔ na: «Gbarashuun.» 21 A Yesu di pu pye: «Yee di sanha sii yi jaha cɛ nime bɛ-ɛ gɛ?»

Yesu ya fyɛn wa cuuŋɔ Betisayida ni

22 Ba p'a nɔ Betisayida ni wɛ, wee xuu wu ni a sipyii pii di ba Yesu mu ni fyɛn wa ni, na wu jɛɛri na wu kpɔn wu na. 23 A Yesu di fyɛn wu co wu keŋɛ na, na gari ni wu ni kanha ki kadugo, na shɛ jɔlɔhɔ le wee ná wu jɛni, na wu keŋɛ taha wu na, na wu yege na: «Mu wa yaaga jaa ya?» 24 A fyɛn wu wu jaha yirige na jo: «Nɛ w'a sipyii pu jaa ba tiire wa wɛ; ga p'i jaari.» 25 A Yesu di wu keye taha sanha wee ná wu jɛni na. A wu wii xuuni, na juuŋɔ, na yanmuyɔ yi bɛɛri ja shɔɔnri. 26 A Yesu di wu yaha kari puga, na wu pye: «Ma ganha jé kulo li ni wɛ!»

* **8:15 Shizhɛnhɛɛ** nifɛnhɛfɛnhɛŋɛɛ ki ma faranimyɛ nijɛhɛmɛ pye p'a yiri. Wee cogo we ninumɔ na tafɔnrɔ nifɛnhɛfɛnhɛnɛ bu shɛ da wɛɛ zɔlɔɔ pu ni, lee na já wɛɛ munaa li kyɛɛgi.

*Pyɛɛri ya yere li na na Kirisa wu ɲɛ Yesu
(Macao 16:13-20; Luka 9:18-21)*

²⁷ Yesu ni wu kalaapiire t'a pa gaanɲi Sezare Filipe taan kulogoo ki ni. Na pu yaha koo na, a Yesu di wu kalaapiire ti yege na: «Sipyii pu wa yu na jɔgɔ nɛ ɲɛ wɛ?» ²⁸ A p'i wu ɲɔ shɔ na: «Pii wa yu na Yohana Batizelipye, pii di yu na Kile tudunmɔɔ Eli, pii bɛ di yu sanha na Kile tudunmɔ wa.»

²⁹ A Yesu di pu yege na: «Ga yee do, yeeyɛ pyaa ki mu nɛ di ɲɛ jɔgɔ wɛ?» A Pyɛɛri di wu pye: «Kirisa mu ɲɛ.» ³⁰ A Yesu di yi jo waha pu mu na pu ganha yee jo wa shishiin bɛ mu wɛ.

*Yesu ya wu xu ni wu ɲɛ wu jo
(Macao 16:21-28; Luka 9:22-27)*

³¹ Lee kadugo na a Yesu di kalaapiire ti ɲɔ kɔn na galaa, na yi jo pu mu na: «Li waha l'i waha, fo Sipyaa Ja wu bu ganha xuuni. Nɔhɔlɛɛ, ni saraya ɲaha shɔɔnrivɛɛ ɲuɲɔfɛɛ, ni saliya karamɔgɔlɔɔ na ba zhe wu ni. Pu na ba wu gbo; cabyaa taanri bu doro wu na ɲɛ.» ³² A wu yi fiinɲɛ jo pu mu. A Pyɛɛri di gari ni wu ni kabanugo, na she ɲɔ kɔn na yu ni wu ni. ³³ Ga, a Yesu di ɲmahana ɲɛri, na wu kalaapiire ti wii, na din Pyɛɛri na na jo: «Toro laha na taan, mu Shitaanni we! Bani mu fungɔngɔ ɲɛ Kile keree na wɛ, fo sipyii wogoo.»

³⁴ Lee kadugo na a Yesu di sipyii pee ni wu kalaapiire ti yiri, na pu pye: «Wa funɲɔ bi ɲɛ wu binne ni na ni, wu she wuyɛ ni, wu wu korikoritige ki lɔ taha na fɛni. ³⁵ Bani sipyaa we w'a giin wu wuyɛ pile munaa ɲuɲɔ wolo ɲɲaa ge, wee na ba buun wu munaa ni ɲiga na. Ga we w'a bɔnri wu munaa ni ɲɲaa nɛ ni Jozaama pu wuu na ge, wee wu da ba

wu munaa ɲuɲɔ wolo ɲiga na. ³⁶ L'a naha ɲɔ sipya na wu koɲɔ yaɲmuyɔ beeri ta, wu ba buun wuyɛ pile munaa ni wɛ? ³⁷ Yaaga keke sipya di da já daga wu munaa ɲuɲɔ wolo wɛ? ³⁸ Niɲaa wo sipyii pii ɲe jurumupyii, p'i ya tii Kile ɲaha taan wɛ. Lee wuu na sipyaa sipya w'a shiige le wuyɛ ni, na bye wu ya ne ni na jomɔ pu kaa yu sipyii mu-i ge, Sipya Ja wu be na ba shiige le wuyɛ ni weefɔɔ shizhaa na, wu ba ba wu To Kile wu wo nɔɔɔ wu ni tuun wemu ni, ni wu fɛfɛɛɛɛ melekɛɛ pu ni.»

9

¹ A Yesu di yi jo pu mu sanha na: «Can na n'a da yi jo yi mu, sipyii pii pu wa naha ge, pii wa da xhuu pu ni bada na ta pu ya Kile wo saanra te ɲa tapaga ni, ni fanha ni wɛ.»

Yesu ɲewiine l'a ɲeri

(Macao 17:1-13; Luka 9:28-36)

² Lee kadugo na ba cabyaa gbaara ya toro wɛ, a Yesu di gari ni Pyɛɛri, ni Yakuba, ni Yohana ni faabobotɔɔngɔ ka fugba ni pu ye na. A wu ɲewiine l'i she ɲeri pu ɲii na. ³ A wu fàya y'i ganha na ɲí, na fiinne fiinneɲana la na, wa shishiin ɲe ɲiɲe na wemu na já yaaga fiinne di mu xɔ wɛ. ⁴ A p'i Eli ni Musa ɲa wu na yu ni Yesu ni.

⁵ Lee na a Pyɛɛri di Yesu pye: «Wù Karamɔgɔ, wèe bu gori naha, lee ya ɲɔ xuuni de. Wù buguloo taanri yerenɛ, mu wo nigin, Musa wo nigin, Eli wo nigin.» ⁶ Ye wu bi yaa wu jo ge, wu ya yee ce wɛ, bani pu bi fya xuuni.

⁷ A nahaɲa ka di ba pu tɔ, a mujuu la di foro kee ɲahaɲa ki ni na: «Ne ɲidaan Ja wu ɲe we. Wu kaa

l'a dan ne ni. Y'a wu nijoyo nuri!»⁸ Taapile ni a p'i pu taan wu wii, ga pu ya sipya watii na nige we, fo Yesu ye.

⁹ Ba p'a diri faaboboŋo ki na we, a Yesu di yi jo waha pu mu na kaa lemu p'a na ge, na pu ganha bu lee naha jo sipya wa shishiin be mu we, fo Sipya Ja wu ba ne na foro xu ni tuun wemu ni. ¹⁰ A pee jomoo pe di gori pu funyo ni. A p'i puyeyege na: «Sipya Ja wu na ne na foro xu ni, lee kori ne dii we?»

¹¹ A p'i wu yege na: «Naha na saliya karamogoloo p'i yu na Eli w'a yaa na fenhe pa we?» ¹² A wu pu no sho na: «Uun, Eli w'a yaa na fenhe pa, na ba keree ki beeri gbegelevono gbegele. Ga naha na l'a ka na Sipya Ja wu na ba ganha xuuni we, na pu na ba zhe wu ni we? ¹³ Ga n'a da yi jo yi mu, Eli ya pa xo, a sipyii p'i wu pye pu nidaan pyegana na ma na jo ba l'a ka wu shizhaa na we.»

*Yesu ya pya wa cuuŋo jina bye wemu ni ge
(Macoo 17:14-21; Luka 9:37-43)*

¹⁴ Ba p'a pa je kalaapiire tisara ni we, na sipyinehemee ta p'a pu maha, saliya karamogoloo p'i ne na nakaara pyi ni kalaapiire ti ni. ¹⁵ Sipyiiire t'a Yesu na tuun wemu ni ge, a l'i bye kakanhana pu mu. A p'i baa kari, na she wu shaari.

¹⁶ A Yesu di wu kalaapiire ti yege na: «Naha wuu na yi wa nakaara pyi ni pu ni we?»

¹⁷ A na wa di wu no sho sipyiiire ti te ni na jo: «Wu Karamogo, n'a pa ma mu ni na ja ni, bani jina bobo wu wa wu ni. ¹⁸ Jina wu bu wu co xuu xuu ni, w'a wu shan jine na. Kakaya na ganha na foro pya wu no ni, w'a ganha na ganhaa kii kuri, na waha. Ne yi jo ma kalaapiire ti mu, jo pu jina wu kori yeege wu

ni, ga p'i ya já wε.» ¹⁹ A Yesu di jo: «Ee! Yee kunni nε n'a daa baa fεε! Nε na gori yaha naha ni yee ni fo tuun wekε wε? Nε na yee keree xu, fo tuun wekε ni wε? Pa ni ma pya wu ni!»

²⁰ A p'i gari ni wu ni wu yiri. Ba pya w'a Yesu ja wε, taapile ni a jina wu wu jahara xuuni, a wu do ninε na, na gologolo. A kakaya di ganha na fòro wu nɔ ni. ²¹ A Yesu di pya wu to wu yege na: «Fo tuun wekε ni le ya wu ta wε?» A wu wu nɔ shɔ na: «Fo wu nɔhɔpiire tuun ni. ²² Tεεgεε nipehεnεε ni jina wu ma wu shan na ni, ni lɔhɔ ni, kɔnhɔ wu xhu. Ma bi jani yaaga na, nɔnɔ jaari wu na, m'a wu tεgε!»

²³ A Yesu di wu pye: «Ma bi jani! Keree bεeri k'a já pye n'a daa fɔɔ mu.» ²⁴ Taapile ni a funana li to wu xhuulo na: «Nε dà ma na, pa na tεgε m'a n'a daa baara ti wolo na funnɔ ni.» ²⁵ Yesu ya li ja sipyiire t'a gburogi na ma wu mu ge, a wu din jina wu na na: «Jina bobo nudunnɔ, nε w'a ma pye mu, foro wu ni. Ma ganha jé wu ni nige bada wε.» ²⁶ A jina wu xhuulo, na funana li jahara xuuni, na foro li ni. A l'i bye ma na jo li nixhugo ki nε, fo sipyipehemεε bi yu na: «W'a xu.» ²⁷ Ga Yesu di funana li kenε ki co, na li yirige. A l'i yiri, na yere.

²⁸ Ba Yesu ya pa jé puga wε, na wu ni kalaapiire ti yaha pu ye na. A p'i wu yege na: «Naha na wèe di ya já we jina we kɔri yeege pya wu ni-i wε?» ²⁹ A Yesu di pu nɔ shɔ na: «Ke jina tuugo ke ya fòro forogana la shishiin na ni Kile-nεrεgε bε wε.»

*Yesu ya wu xu ni wu nε wu jo sanha
(Macoo 17:22-23; Luka 9:43-45)*

³⁰ A p'i yiri wà, na Galile fiige ki ja toro na gaanɔ. Yesu funnɔ bye pu wu sanha cε wε, ³¹ bani wu bi

wu kalaapiire ti kalaa. A wu pu pye: «Pu na ba Sipyaa Ja wu le sipyii keye ni. Pu na ba wu gbo, cabyaa taanri bu doro, w'a ɲɛ.» ³² Ga pu bi pee jomɔ pu kɔri cɛ wɛ, na fya pu ya já wu yege pee keree na wɛ.

*Weke w'i ɲɛ ɲahagbaa fɔɔ wɛ?
(Macoo 18:1-5; Luka 9:46-48)*

³³ A p'i nɔ Kapɛrinɔmɔ ni. Yesu nijege na puga ki ni, a wu wu kalaapiire ti yege na: «Nakaara teke na yi bye koo li na wɛ?» ³⁴ Ga, a p'i cari, bani pu bi puyɛ yegee koo li na na weke wu ɲɛ pee bɛɛri wo ɲahagbaa fɔɔ wɛ? ³⁵ Wee tuun wu ni a Yesu di diin, na wu kalaapiire ke ni shuun wu yiri, na pu pye: «Wa funɲɔ bi ɲɛ na pye ɲahagbaa fɔɔ, w'a yaa na pye pu bɛɛri kadugo yiri wo, ni pu bɛɛri kapyebye.» ³⁶ A wu nɔhɔcɛɛɛɛ la lɔ, na lee yerenɛ pu niɲɛ ni, na li co wu keye ni, na yi jo pu mu na: ³⁷ «Sipyaa sipya w'a le nɔhɔcɛɛɛɛ le la shi co xuuni nɛ wuu na ge, nɛ w'a co xuuni. We w'a nɛ co xuuni ge, wee ya nɛ co xuuni wɛ, ga nɛ tunvɔɔ we w'a co xuuni.»

*Sipyaa wemu ɲɛ wèe pɛn wɛ, wèe nii wu ɲɛ wii
(Luka 9:49-50)*

³⁸ A Yohana di Yesu pye: «Wù Karamɔgɔ, wèe ya ná wa ɲa, wu na jinaa kɔri na yeege sipyii ni mu mɛge na. A wèe di yi jo wu mu jo wu ganha ba lee pyi wɛ, bani wu ɲɛ wèe wa wɛ.» ³⁹ A Yesu di wu pye: «Yi ganha bu wu ɲaha kɔn wɛ, bani sipya wa shishiin da já kakanhana pye nɛ mɛge na, lee kadugo na m'a wakaraa m'a nɛ joguumɔ yu wɛ. ⁴⁰ Bani sipya wemu ɲɛ wèe pɛn wɛ, wèe nii wu ɲɛ wii. ⁴¹ Can na n'a da yi jo yi mu, sipyaa sipya w'a cɛɛgbuu nii lɔhɔ kan yi mu y'a gba na bani yi ɲɛ

Kirisa wuu ge, weefɔɔ da ga fɔ lee wo kuduun ni wε.

*Kaa le l'a ma leni jurumu ni ge, lee nɔ yaha
(Macoo 18:6-9; Luka 17:1-2)*

⁴² «Te nɔhɔpiire te t'a dà nε na ge, sipyaa sipya w'a le la nɔnɔ kyεεgi ge, li bi da bɔrɔ weefɔɔ mu, na faatabaaga pɔ wu katige ni, na wu wá suumɔ lɔhɔ ni. ⁴³ Ma kenε bi nε kaɔnɔ di ma le jurumu ni, ki kɔn. Ma kenε nigin wo na jé Alijinε ni, lee ya pɔrɔ ma mu, ma keye shuun wo wu shε yaha Jahanεmε ni nafugibaaga ni. [⁴⁴ Wee xuu wu ni, wu fyenyε ya xhuli wε, kee na ki ya furi wε.] ⁴⁵ Ma tɔɔgɔ bi nε kaɔnɔ di ma le jurumu ni, ki kɔn. Ma tɔɔgɔ nigin wo na jé Alijinε ni, lee ya pɔrɔ ma mu, ma tɔɔyɔ shuun wo wu wá Jahanεmε ni. [⁴⁶ Wee xuu wu ni, wu fyenyε ya xhuli wε, kee na ki ya furi wε.] ⁴⁷ Ma nii bi nε kaɔnɔ di ma le jurumu ni, li wεhεε wolo. Ma nii nigin wo na jé Kilε wo saanra ti ni, lee ya pɔrɔ ma mu, ma nii shuun wo wu wá Jahanεmε ni.

⁴⁸ <Wee xuu wu ni,
wu fyenyε ya xhuli wε,
kee na ki ya furi wε.>^{*}

⁴⁹ «Bani ba l'a saha na suumɔ le shiga ni wε, mu l'a saha jurumupyii bε pu sorogo na ni. ⁵⁰ Suumɔ ya nɔ, ga pu tipoomɔ bu foro pu ni, naha ma da daga pu taan sanha wε? Suumɔ pu pye yiyε pyaa ni, nani nε di bye yi tε ni.»

* **9:48** Ezayi 66:24

10

*Yesu ya yemu jo gbaxɔɔɔ shizhaa na ge
(Macao 19:1-12; Luka 16:18)*

¹ A Yesu di yiri wà, na gari Zhude fiige ki ni, ni Zhurudɛn Gba wu kadugo yíri. A sipyiire t'i ba binne wu tàan sanha. A wu ganha na pu kalaa ma na jo, ba w'a tee na li pyi pyegana lemu na wɛ. ² A Farizhɛɛn pii di fulo wu na, na wu peri. A p'i wu pye: «L'a saha ná wu wu shɔ gbaga xɔ ya?» ³ A Yesu di pu jɔ shɔ na: «Nɔmɛɛ leke Musa d'a jo yee mu wɛ?» ⁴ A p'i jo: «Musa ya koro kan wèe mu na wa ba da wu shɔ yaha, na wufɔɔ wu fɛnhɛ gbaxɔɔɔ sɛmɛ yàa kan wu mu wu na wu yaha.» ⁵ A Yesu di pu pye: «Yee niwegee k'a waha, lee wuu na Musa ya le jɔmɛɛ le ka na kan yee mu. ⁶ Ga fo konɔ ki jɔkɔɔnrɔ na, Kilɛ ya pu yàa ná ni cee. ⁷ Lee wuu na ná na ba wu to, ni wu nu yaha, na nɔrɔ wu shɔ na. ⁸ Pu shuun wu na bye ceepuuro nigin. Lee funɔɔ ni pu jɛ nige shuun wɛ, ga fo nigin. ⁹ Ayiwa Kilɛ ya lemu pye nigin ge, sipya ganha bu lee waagi wɛ.» ¹⁰ Ba p'a jé puga wɛ, a kalaapiire t'i Yesu yege lee na sanha. ¹¹ A wu yi jo pu mu na: «Sipyaa sipya w'a wu shɔ gbaga xɔ, na watii lenɛ ge, dɔdɔɔrɔ m'a pye ma ceshiimɛ wu shizhaa na. ¹² Wee cogo wu na cee bɛ bu foro wu poo mu, na gbaga je ná watii mu, dɔdɔɔrɔ w'a pye.»

*Yesu ya duba nɔhɔpiire ta mu
(Macao 19:13-15; Luka 18:15-17)*

¹³ Lee kadugo na sipyii pii ya pa Yesu mu ni nɔhɔpiire ta ni, kɔnhɔ wu gbɔn ti na; ga, a kalaapiire t'i yogo jo ni pu ni. ¹⁴ Yesu ya lee ja ge, a wu luu di yiri, a wu wu kalaapiire ti pye: «Yi nɔhɔpiire ti

yaha ti da ma na mu, yi ganha ba ti jahaha koon we! Bani pee shi tuugo wuuro ti ne Kile wo saanra te. ¹⁵ Can na n'a da yi jo yi mu, sipya wemu ya Kile wo saanra ti co ba nahocereee ne-e we, wee da ga ba je ti ni bada we.» ¹⁶ Lee kadugo na a wu nahopiire ti lo, na wu keye taha ti na, na duba ti mu.

*Naafuugbo fad jeme p'a pen Kile wo saanra ti ni
(Macoo 19:16-30; Luka 18:18-30)*

¹⁷ Lee kadugo na ba Yesu ya pa koo lo na gaaji we, a na wa di baa no, na nuguro sin wu fee ni, na wu yege na: «Karamogosaama, jahaha ne yaa na pye, kanhodi ba ni sicuumo nixhobaama ta we?»

¹⁸ A Yesu di wu pye: «Naha na m'a na pyi nizaama we? Nizaama wa shishiin wa we, fo Kile ye. ¹⁹ M'a Kile wo jomeejogoo ki ce na: «Ma ganha bu sipya gbo we! Ma ganha bu dadoro pye we! Ma ganha bu nagaara pye we! Ma ganha bu kafineye taha ma sipyini na we! Ma ganha bu wa hmahana we! Ma da ma nu ni ma to pe!» ²⁰ A wee na wu jo: «Karamog, fo na nahopiire ti tuun wu ni ne jo kon na kii koro jaari.» ²¹ A Yesu di wu wii ni taanneyege ni, na wu pye: «Kaa nigin ye l'a mu kuwo. She ma keje yanmuyi beeri pere, m'a wee wari wu kan la baa fee mu! Wee tuun wu ni ma na naafuu ta fugba we ni. Lee kadugo taan m'a ba daha na feni!» ²² A pee jom p'i wu jahaha tanha na gaaji, bani naafuugbo wu bye wu mu.

²³ A Yesu di wu taan wu wii, na wu kalaapiire ti pye: «Naafuugbo fad jeme p'a pen Kile wo saanra ti ni de!» ²⁴ A pee jom p'i bye kakanhana kalaapiire ti mu; ga, a Yesu di pu pye sanha na: «Na nagoo, Kile wo saanra ti jeme p'a pen de!» ²⁵ Nahono jeme ya

taan museni wii ni na toro, naafuugbo fɔɔ jé na Kile wo saanra ti ni. ²⁶ A l'i bye tɛhɛnɛ baa kakanhana kalaapiire ti mu, a p'i ganha na puyɛ pyi: «Aa! Wee tuun wu ni sipya wekɛ na já pa shɔ wɛ?» ²⁷ A Yesu di pu wii, na jo: «Sipyii mu, lee da já bye wɛ, ga li na já bye Kile mu, bani kaa la shishiin ya Kile jani wɛ.»

²⁸ A Pyɛeri di wu pye: «Li wii, wèe ya kahari yaɲmuyɔ bɛeri ni, na daha mu fɛni.» ²⁹ A Yesu di wu pye: «Can na n'a da yi jo yi mu, sipyaa sipya w'a kahari wu puga ni ge, kelee wu ceboronamaa, kelee wu ceboroshaa, kelee wu nu, kelee wu to, kelee wu nagoo, kelee wu kɛɛyɛ, nɛ ni Jozaama pe wuu na ge, ³⁰ weefɔɔ na ba yee bɛeri yahaɲaa xhuu nigin (100) ta ke koɲɔ ke na: piyɛyɛ, ni ceborona-maa, ni ceboroshaa, ni nii, ni nagoo, ni kɛɛyɛ, na kanhama bɛ ta, na ba ɲli sicuumɔ nixhɔbaama bɛ ta ɲiga na. ³¹ Ga ɲahagbaa wuu niɲɛhɛmɛɛ na ba bye kadugo yíri wuu, kadugo yíri wuu niɲɛhɛmɛɛ na bye ɲahagbaa wuu.»

*Yesu ya wu xu ni wu ɲɛ wu jo sanha
(Macoo 20:17-19; Luka 18:31-34)*

³² Koo na pu bye na gaanɲi Zheruzalɛmu ni, Yesu bye wu kalaapiire ti ɲahagbaa na. Kalaapiire ti hakilee pu bi kyɛɛgi. Sipyii pii p'a taha pu fɛni ge, pee bi fya. A Yesu di gari sanha ni wu wuu kɛ ni shuun wu yɛ ni. Kaa le li da ba bye wu na ge, a wu lee ɲɔ kɔn na yu pu mu. ³³ A wu pu pye: «Wù wii gaanɲi Zheruzalɛmu ni. Pu na zhe Sipya Ja wu le wà saraya ɲaha shɔɔnrivɛɛ ɲuɲɔfɛɛ ni saliya karamɔgɔlɔɔ pu kenɛ ni. Pu na ba wu jaagi na w'a yaa ni xu ni. P'a wu le shi watii kenɛ ni, wemu

ɲɛ Yawutuu shi wɛ. ³⁴ Wee na ba zɛhɛ wu na, na ɲɔlɔhɔ tugi wu na, na wu kpɔn ni susɔlɔɔ ni, na wu gbo. Caɲa taanri wogo ki na w'a ɲɛ.»

Yakuba ni Yohana ya ɲahagbaa fɛɛɛ shaa Yesu mu
(Macoo 20:20-28)

³⁵ Lee kadugo na Zebede jalaa Yakuba ni Yohana ya pa fulo Yesu na, na yi jo wu mu na: «Wù Karamɔgɔ, kaa le wù da ba ɲɛɛri ma mu ge, wù la ɲɛ m'a lee pye wù mu.» ³⁶ A Yesu di pu yege na: «Yi wa giin nɛ leɛ pye yi mu wɛ?» ³⁷ A p'i wu ɲɔ shɔ na: «Ma sɔɔ m'a ɲahagbaa fɛɛɛ tatiinyɛ yi kan wù mu: nigin wa dí diin ma kanige cɛ, wa di diin ma kamɛnɛ cɛ, ma saanra nɔɔrɔ wuuro ti ni.» ³⁸ Ga, a Yesu di pu pye: «Kaa lemu yee wa ɲɛɛri ge, yee wa li cɛ wɛ. Kanhama cɛɛgbuu lemu ni n'a da ba gba ge, yee na já gba lee ni ya? Kelee nɛ na ba batize kanhama ni gberigberɛ wemu ni ge, yee na já batize yee ni ya?» ³⁹ A p'i wu pye: «Uun, wèe na já.» A Yesu di pu pye: «Yi na ba gba nɛ wo cɛɛgbuu li ni. Nɛ na ba batize kanhama ni gberigberɛ wemu ni ge, yi na ba batize yee bɛ ni.» ⁴⁰ Ga na tiin nɛ kanige cɛ, kelee nɛ kamɛnɛ cɛ, nɛ ɲɛ yee tatiinyɛ yi kanvɔɔ wɛ. Piimu kaa na Kilɛ ya yee gbegele ge, pee mu yi da ba gan.»

⁴¹ Ba kalaapiire kɛ wu samaa ya yee logo wɛ, a pu logoo di yiri Yakuba ni Yohana tàan. ⁴² Lee na a Yesu di pu bɛɛri yiri na jo: «Y'a li cɛ na shi wemu ɲɛ Yawutuu wɛ, pii p'a wii ɲunɔfɛɛ wee shi wu ɲunɔ ni ge, pee ya pu ɲunɔfɛɛɛ pyi wu na, pu sipyigbɔɔ p'i pu fanha shɛɛ wu na. ⁴³ Ga li da ba bye mu yee tɛ ni wɛ. Yee wa funɲɔ bi ɲɛ wu bye sipyigbɔ, wufɔɔ

wu pye pusamaa wo kapyebye. ⁴⁴ Yee wa funḡo bi ḡe wu bye nahagbaa fḡo, wu pye pusamaa bæeri wo bulo. ⁴⁵ Bani Sipyaa Ja wu ya ta pa kḡnhḡo sipyii di ba kapyenḡḡe pyi wu mu wε. Ga w'a pa, wu ba kapyenḡḡe pyi sipyii mu, wu wu munaa kan l'i bye sipyiḡḡehemḡḡe wo ḡuwuuro saraa.»

*Yesu ya fyen Batime cuḡḡo
(Macoo 20:29-34; Luka 18:35-43)*

⁴⁶ Lee kadugo na a p'i nḡo kulo la ni, lee meḡḡe ḡe na Zheriko. Ba Yesu ni wu kalaapiire te ni sipyiḡḡehemḡḡe ya pa foro Zheriko ni wε, lee bi fyen wa nidεngε ta koo li ḡḡo na, wee na saraya ḡeeri. Wee bye Time ja Batime. ⁴⁷ W'a logo na Nazareti sheen Yesu w'a wii ge, a wu mujuu wá na: «Dawuda Ja Yesu, ḡuḡḡo ḡaari na na!» ⁴⁸ Sipyiḡḡehemḡḡe ya jo ni wu ni na wu co wuyε na, ga, a wu sii la fara mujuu li na na yu: «Dawuda Ja, ḡuḡḡo ḡaari na na!» ⁴⁹ A Yesu di yere na jo pu wu yiri. A p'i fyen wu yiri, na wu pye: «Ma hakili wu tenε, yiri! W'a ma yiri!» ⁵⁰ A wu wu fadenε wá, na sira yiri, na fulo Yesu na. ⁵¹ A Yesu di wu yege na: «Mu wa giin nε leke pye ma mu wε?» A fyen wu wu ḡḡo shḡo na: «Karamḡḡo, di da ḡaa!» ⁵² A Yesu di wu pye: «Ta se, ma n'a daa w'a ma cuḡḡo.» Taapile ni a wu ganha na ḡaa, na daha Yesu feni koo li na.

11

*Yesu ya jé Zheruzalemu ni ba saan ḡe wε
(Macoo 21:1-11; Luka 19:28-40; Yohana 12:12-19)*

¹ Ba p'a tεenε Zheruzalemu na wε, a p'i nḡo Betefaje ni Betani shizhaa, Oliviye faabobḡḡo ki kabanugo

ki ni. A Yesu di wu kalaapiire shuun wa tun, ² na pu pye: «Yi she yi nahagbaa kulo li ni. Yi ba she jin ye li ni, yi na kafabige ka nibɔɔ ta wà, sipya sanha dugi ja kemu na wε, y'i kee sanha yi pa naha! ³ Sipya wa bu yi pye: «Naha na yee di ke sanhana wε?» Yi weefɔɔ pye: «Wèe Kafɔɔ wu mago wu wa ki na, nimε w'a da ki kurunɔ na pa ma kan.»»

⁴ A p'i gari, na she kafabige ka nibɔɔ ta kakuu-torogo ka ni, na ki sanha. ⁵ Sipyii pii pu bye wà ge, a pii di pu yege na: «Yee di ke kafabige ke sanhana naha na wε?» ⁶ A p'i pu nɔ shɔ ba Yesu ya yi jo pu mu wε. A pee sipyii p'i sɔɔ na p'a gaanɔ ni ki ni. ⁷ Ba p'a nɔ ni kafabige ki ni Yesu yiri wε, na pu fadegbɔyɔ ya taha ki na, a Yesu di dugi ki na. ⁸ A sipyiɲehemεε di pu fadegbɔyɔ pii koo li ni. A pii be di wεburiye kɔn tɛyε ni, na yee pii koo li ni. ⁹ Pu nigariwuu, pii p'a ɲaari Yesu nahagbaa ni wu kadugo yiri ge, pee bi xhuulo na yu na:

«Kilε w'a sɔni! We w'a ma Kafɔɔ mεge na ge,
wee ɲε duba pya!»*

¹⁰ «Wù to Dawuda wo saanra te t'a ma ge,
Kilε wu duba ti mu.

Masɔɲɔ k'a byi Kilε mu fugba lii lii we ni.»*

¹¹ Ba Yesu ya jé Zheruzalεmu ni wε, na gari Kilε-pεεɲε pugbɔhɔ ki ni, na she ki kabaya yi beeri wii. Lee kadugo na a wu ni wu kalaapiire ke ni shuun wu foro kari Betani ni, bani piige ki bi zhaa da wuu.

Yesu ya nitoodige ka lanɔi
(Macoo 21:18-19)

* **11:9** Zaburuu 118:26 * **11:10** 2 Samuweli 7:11-14

¹² Kee caŋa ki jimuguro, pu na foro Betani ni, a xuugo di Yesu ta. ¹³ Na wu yaha taliige ni a wu nitoodige ka ɲa, wɛɛ di ɲɛ ki na. A wu shɛ ki wii, wu bu garaa nagoo ta ki na. Ba w'a nɔ ki na wɛ, wu ya yaaga ɲa wɛ, fo wɛyɛ yɛ. Bani nitoronɔ pyeduun bi sanha nɔ wɛ. ¹⁴ Ayiwa a wu nitoodige ki pye: «Sipyɔ da ga mu pya li nige bada wɛ.» A wu kalaapiire t'i yee logo.

*Yesu ya Kile-pɛɛɲɛ pugbɔhɔ ki pye fɛɛfɛɛ
(Macao 21:12-17; Luka 19:45-48; Yohana 2:13-22)*

¹⁵ P'a nɔ Zheruzalem ni tuun wemu ni ge, a Yesu di jɛ Kile-pɛɛɲɛ pugbɔhɔ ki ni. Sipyii piimu pu bi bɛɛɛ ni zhɔ pyi wà ge, a wu ganha na pee kɔri na yeege. A wu wari faavɛɛ pu wo tabalaa pee, ni gbegebe shazhɛɛɛ pɛɛvɛɛ pu wo yatiinyɛ yi ɲɛri buri. ¹⁶ W'a ta sɔɔ yaaga pɛɛvɔɔ wa shishiin wu toro Kile-pɛɛɲɛ pugbɔhɔ ki kaanɔ ki ni wɛ. ¹⁷ A wu sipyii pu kalaa na: «Ta li ya ka Kile Kafila wu ni wɛ nà:

«Pu na ba nɛ puga ki pyi

shi wu bɛɛri wo Kile-ɲɛɛge puga wɛ?»*

Ga yee kunni ya ki pye nagaalaa talaraga.»

¹⁸ Ba saraya ɲaha shɔɔnrivɛɛ ɲunɔfɛɛ, ni saliya karamɔgɔɔ p'a yee logo wɛ, na ganha na wu shaa di gbo. A p'i fya wu na, bani wu kalaa wu bi sipyii pu ɲuyɔ co xuuni.

¹⁹ Ba yakonɔ k'a nɔ wɛ, a Yesu ni wu kalaapiire t'i foro kanha ki ni.

*Yesu ya jo nitoodige ki waha wu keree na
(Macao 21:20-22)*

* 11:17 Ezayi 56:7

²⁰ Kee caŋa ki jimuguro nisɔɔgɔ ki na, na pu yaha pu na doroo koo li ni, a p'i kee nitoodige ki na k'a waha fo ki niye ye. ²¹ Kaa le l'a bi pye ge, a Pyεeri funŋɔ di do lee na, a wu Yesu pye: «Wù Karamɔgɔ, m'a nitoodige kemu laŋi ge, k'a waha!»

²² A Yesu di pu pye: «Yi dà Kilε na! ²³ Can na n'a da yi jo yi mu, sipyaa sipya w'a ke faaboboŋɔ ke pye: «Yiri laha naha, m'a she mayε wá suumɔ lɔhɔ ni ge.» Nakaara bye t'i jε wufɔɔ zɔ wu na wε, wu bi dà li na na ye w'a jo ge, na lee na bye; li na bye wu mu. ²⁴ Lee wuu na n'a da yi jo yi mu, yi ba yaaga tuugo bεeri jεeri, yi dà li na na y'a kee ta na xɔ, kee na gan yi mu. ²⁵ Yi bu yere na Kilε jεeri, na wa ta w'a kakuunɔ la pye yi na, yi lee yafa weefɔɔ mu, kɔnhɔ yi fugba To Kilε wu yi bε wo kakuuyo yi yafa yi mu. ²⁶ Yi bye y'i ya pusamaa wo kakuuyo yi yafani pu mu wε, yi fugba To Kilε wu da ba yi bε wo kakuuyo yi yafa yi mu wε.»

*Mii Yesu wo sefεεε ti d'a yiri wε?
(Macoo 21:23-27; Luka 20:1-8)*

²⁷ A p'i gari Zheruzalemu ni sanha. Na Yesu yaha wu na jaari Kilε-pεεŋε pugbɔhɔ ki ni, a saraya nahha shɔɔnrivεε juŋɔfεε, ni saliya karamɔgɔlɔɔ, ni nɔhɔlεε p'i fulu wu na, ²⁸ na wu yege na: «Sefεεε teke gbɔɔrɔ ni mu wa kii keree kii pyi wε? Jɔgɔ w'a kee fanha ki kan mu mu na mu w'a ki pyi wε?» ²⁹ A Yesu di pu pye: «N'a da yee yege kaa nigin wa na, y'i na jɔ shɔ. Wee tuun wu ni, sefεεε temu gbɔɔrɔ ni nε bε ya kii keree kii pyi ge, nε bε na tee jo yi mu. ³⁰ Jɔgɔ wu d'a Yohana tun na w'a batizeli pyi wε, Kilε laa sipyii? Yi na jɔ shɔ.»

³¹ A p'i puyε pye: «Wù bu jo: «Kilε w'a wu tun», wu na jo: «Wee tuun wu ni naha na yee di ya ta dà wu na-ε wε?» ³² Ga wù bu nǎhǎ jo: «Sipyii p'a wu tun...»» (Pu bi fyagi sipyii pu na, bani sipyii pu bεεri bi Yohana wii can can na Kilε tudunmǎ.)

³³ Lee na a p'i Yesu pye: «Wèe ya cε wε.» A Yesu bε di pu pye: «Ayiwa nε bε ya she, sefεεε temu gbǎǎ ni nε bε ya kii keree kii pyi ge, nε bε da tee jo yee mu wε.»

12

Erɛzɛn faapyii niguumǎ pu wo talenε le (Macoo 21:33-46; Luka 20:9-19)

¹ Lee kadugo na a Yesu di talenεε nǎ kǎn na yu pu mu na: «Ná wa w'a bi erɛzɛn tɛgɛ ka shan, na ki maha ni kasǎǎ ni. A w'i wege ka wolo na pye erɛzɛn wu lǎhǎ ki tawologo, na zangaso wa yǎa shazhǎn wu kaa na. Lee kadugo na a wu erɛzɛn tiire tɛgɛ ki kaa le erɛzɛn faapyii pii kenε ni, na gari fiige katii ni. ² Ba erɛzɛn w'a pa lε wε, a wu kapyebye wa tun pee erɛzɛn faapyii pu mu, na wu she erɛzɛn nilε wu shǎ pu mu. ³ Ga, a p'i kapyebye wu co, na wu kpǎn, na wu kewayaya wo yaha kari. ⁴ Lee kadugo na a tɛgɛ ki fǎo wu kapyebye watii tun kari. A p'i wee nǎnǎ bana, na wu cogana kolo. ⁵ A wu nǎhǎ kapyebye wa bε tun kari sanha. A p'i wee gbo. Lee kadugo na a wu kapyebyii nijehemεε pii bε tun. A p'i pii kpǎn, na pii gbo.

⁶ «Ja nigin yε di bye tɛgɛ ki fǎo wu mu, wee kaa bi dan wu ni xuuni. A wu wee tun pu mu pu bεεri kadugo yiri, na jo: «Nε ja we kunni pu na zhe gbǎǎ taha wee na.» ⁷ Ga, a erɛzɛn faapyii p'i puyε pye na: «Cɛn wu lǎvǎo w'a we. Yi pa wù wu gbo, cɛn wu na

bye wù wo.» ⁸ A p'i jafɔɔ wu co na wu gbo, na wu wá tɛgɛ ki kadugo yíri.

⁹ «Wee tuun wu ni tɛgɛ ki kafɔɔ wu da ba naha pye wɛ? Wu na ba ba, na pee ɛɛzɛn faapyii pu gbo, na ɛɛzɛn tɛgɛ ki kaa le piitiilee kenɛ ni. ¹⁰ Ta yee ya le kalaa Kilɛ Kafila wu ni wɛ? na:

«Puyirilee p'a faakagerɛɛ kemu she ge,
kee k'a pye puga ki
gunɲmii li faakagerɛɛ ki nijɛɛ ke.

¹¹ Li wii Kafɔɔ w'a lee pye,
kakanhana li wa lii wù naha tàan.»*

¹² A Yawutuu ɲuɲɔfɛɛ p'i ganha na cogana shaa Yesu na, bani p'a li cɛ na pee na Yesu ya talenɛ li jo wà. Ga, a p'i fya sipyiire ti na, wee tuun wu ni a p'i wu yaha wà, na gari.

*P'a Yesu yege munaa pɛɛmɛ keree na
(Macoo 22:15-22; Luka 20:20-26)*

¹³ Lee kadugo na a p'i Farizhɛɛn pii ni Hɛrɔdi wo sipyii pii tun Yesu mu, kɔnhɔ p'i wu co wuyɛ pyaa ɲɔ jomɔ fɛni. ¹⁴ A p'i ba na wu pye: «Wù Karamɔgɔ, wèe ya li cɛ na jo can fɔɔ mu ɲɛ. Mu ya fyagi sipya wa shishiin na wɛ, bani sipyii pu bɛɛri pu ɲɛ nigin mu mu. M'a sipyii pu fiɲɲɛ na galaa bɛ Kilɛ koro li ni. Ayiwa l'a saha p'a munaa pɛɛmɛ kaan Oromɛ saannaa Sezari mu laa, li ya saha wɛ? W'à yaa na pu kaan, laa wù ya yaa na pu kaan wɛ.»

¹⁵ Ga, a Yesu di pu shuun shuun juuro ti cɛ na pu pye: «Naha na y'i na ɲɔ yegee wɛ? Yi pa ni wari dɛɲɛ nigin wa ni, di wu wii.» ¹⁶ A p'i nigin wa she wu na. A Yesu di pu pye: «Jɔgɔ wo jaa ni wu kama pu

* **12:11** Zaburuu 118:22-23

wa we na wε?» A p'i jo: «Oromε saannaa Sezari.»
 17 Wee tuun wu ni a Yesu di pu pye: «Y'a Sezari wuu li kaan Sezari mu, yi da Kile bε wuu li kaan Kile bε mu.» A wu keree di pu naha wə fo xuuni.

*Sadushεen p'a Yesu yege xujεnε li keree na
 (Maco 22:23-33; Luka 20:27-40)*

18 Lee kadugo na, nujɔfεε pii bye wà, p'i jε Yawutuu, Sadushεen pu bye pii. Pee bi yu na xujεnε da ba bye niga na wε. A pii di ba she Yesu y'iri, na she wu pye: 19 «Karaməgə, Kile tudunməə Musa ya le jəmεε le ka na kan wée mu na: «Ná wa wo ceborona bu xhu, na ta wu ya pya ta wu shə na wε, na wu wee naxhugoshə wu lə, kənhə wu nagoo ta di yaha wee ná wu nixhugo ki mu.» 20 Lee ya bi ceboronamaa gbarashuun wa ta wà. A nizhiimε wu cee lejε, na xhu wu ya pya ta wε. 21 A shuun wo wu wee cee wu ninumə lə, na xhu wu ya pya ta wε. A taanri wo wu bε di bye mu. 22 A pu gbarashuun wu bεeri di wee cee wu lejε toro, a pu bεeri di xhu wa shishiin ya pya ta wu na wε. Lee kadugo na a cee wu bε di xhu. 23 Xuu pu capεjε ke, wee cee w'i da ba bye pu shen nigin wekε wo wε? Bani pu gbarashuun wu bεeri ya wu lejε toro.»

24 A Yesu di pu pye: «Le bε li wa yee piinjε ki kapujə wε? Na jo le l'a ka Kile Kafila wu ni ge, yee wa lee cε wε, y'i wa Kile wo sefεεε ti bε cε wε. 25 Xuu pu ba jε, sipyii wa da cèe lejε, kelee na gbaya je wε. Ga pu na ba bye ba fugba melekεε jε wε. 26 Xujεnε li wo shizhaa na, xuu wemu ni na ki wo tire li kaa ya yu Kile tudunməə Musa wo Kitabu wu ni ge, ta yee ya yee kalaa wε? na:
 «Nε jε Ibirayima wo Kile,

ni Ishaaga wo Kile,
ni Yakuba wo Kile.)*

27 Kile jε xuu wo Kile wε, ga wyii wo Kile wu jε wii. Yee ya piin xuuni.»

*Kile wo saliya jomεhεε ki bεeri wo nigbɔɔ le
(Macoo 22:34-40; Luka 10:25-28)*

28 A saliya karamɔgɔ wa di pee nakaara jomɔ pu logo. A wu li ja na Yesu ya Sadushεen pu jɔ shɔ na jɔ. A wu fulo wu na na wu yege na: «Lekε l'i jε Kile wo saliya wu jomεhεε ki bεeri nigbɔɔ li wε?»

29 A Yesu di wu jɔ shɔ na: «Saliya wu jomεhεε ki bεeri nigbɔɔ li wa le na:

«Izirayeli shεen yi logo: Wù Kafɔɔ Kile we,
Kafɔɔ nigin pe wu jε wii.

30 Ma Kafɔɔ Kile wu taan ma mu
ma zɔ wu bεeri na,
ni ma munaa li bεeri,
ni ma fungɔngɔ ki bεeri,
ni ma fanha ki bεeri.)*

31 Li shuun wuu li wa le:
«Ma sipyiɲii wu taan ma mu
ba mayε pyaa ki jε wε.)*

Kile wo saliya wu jomεε la shishiin wa ye kii shuun we na wε.»

32 A wee saliya karamɔgɔ wu Yesu pye na: «See na, wù Karamɔgɔ, ye m'a jo ge, kaɲii li wa. Bani Kile ye nigin wu wa, Kile wa shishiin wa nige wee kadugo na wε. 33 Kile na taan ma mu ma zɔ wu bεeri na, ni ma fungɔngɔ ki bεeri, ni ma fanha ki bεeri. A ma sipyiɲii be di daan ma mu ba mayε

* 12:26 Ekizode 3:6

* 12:30 Dutεrenɔmε 6:4-5

* 12:31

Levitike 19:18; Galasi Shεen 5:14

pyaa ki ne we, lee ya pele saraya nizogoyo ni saraya tuuyo ye beeri na.»

³⁴ A Yesu di li na na w'a wee no sho ni fungongo fere ni, na wu pye: «Mu ni Kile saanra ti te w'a lii we.» Na co wee tuun wu na, wa shishiin ya luu waha na wu yege nige kaa la shishiin na we.

*Shovoo wu ya ta pye Dawuda ja ye nigin we
(Macoo 22:41-46; Luka 20:41-44)*

³⁵ Na Yesu yaha wu na sipyii pu kalaa Kile-pene pugbaho ki ni, a wu pu pye: «Naha na saliya karamogoloo p'i yu na Shovoo wu ya ta sii pye watii Dawuda ja ye kadugo na-e we? ³⁶ Dawuda ye pyaa ya jo Fefere Munaa fanha ni na:

«Kafoo Kile ya yi jo ne Kafoo mu na:

Tiin saanra tatenge ki ni na kanige ce,
fo di ba ma pen pu tirige na pa le
ma tooyo noho ni.»*

³⁷ Dawuda ye pyaa ya Shovoo wu pyi Kafoo, wee tuun wu ni, w'a ja pye dii wu ja ye nigin we?»

*Yesu ya pu kaala ni saliya karamogoloo pu kaa ni
(Macoo 23:1-36; Luka 20:45-47)*

Yesu kafila wu logo bi dan sipyii pu beeri ni xuuni. ³⁸ A wu yi jo pu mu wu kalaa wu ni na: «Y'a yiye kaseeri saliya karamogoloo pu na. Na fadedyo leni na naari, ni sipyii na gbora fo kaan pu mu pinne kpenye na, lee la dan pu ni. ³⁹ Kile-pene piyeye yi wo nahagbaa tatiinye, ni yalicye wo tatiinceye be di dan pu ni. ⁴⁰ P'a naxhugoshaa kepe yanmuyo beeri shuu pu na. Lee kadugo na p'a she mo Kile-perege na, kaho p'i puye

* 12:36 Zaburuu 110:1

shε see sipyii. Pu jaagi kanhama na ba golo fo xuuni.»

*Naxhugoshɔ wu Kile yakanga
(Luka 21:1-4)*

⁴¹ A Yesu di diin Kile-pεεηε pugbɔhɔ ki ni, na saha ni yakanya yi tayahaɲa keshi wu ni, na sipyii pu wari wu yahagana li wii. Naafuu fεε nijehεmεε bi wari nijehεmεε leni wu ni. ⁴² A naxhugoshɔ la baa fɔɔ wa bε di ba, na wari tuunɔɔ nifεnhεfεnhεηεε shuun le wu ni. Wee wari wu bi laha tama nigin shishiin na wε.

⁴³ Wee tuun wu ni a Yesu di wu kalaapiire ti yiri na yi jo pu mu na: «Can na n'a da yi jo yi mu, we naxhugoshɔ la baa fɔɔ we ya lemu le keshi wu funɲɔ ni ge, lee ya jehε pusamaa bεeri wuu li na. ⁴⁴ Bani pu bεeri ya wolo wolo pu naafuu ni na kan. Ga wee kunni ni wu la baara ti ni, lemu bεeri li jε wu mu wu jɔshaga wuu ge, w'a lee bεeri kan.»

13

*Yesu ya Kile-pεεηε pugbɔhɔ ki ja wu jo
(Macoo 24:1-2; Luka 21:5-6)*

¹ Yesu nivorowo Kile-pεεηε pugbɔhɔ ki ni, a wa di wu pye wu kalaapiire ti ni na: «Wu Karamɔgɔ, ye kageegbɔyɔ ye ni ye piyεye ye yerenεgana wii sa!» ² A Yesu di wu pye: «Mu jii wa ye pugbɔyɔ ye bεeri ni gε? Kagerεηε ka shishiin wa da ba gori naha ka jɔunɔ ni wε. Yi bεeri na ba do fεεfεε.»

*Keree kiimu na ba byi sani konɔ ki xɔ ge
(Macoo 24:3-14; Luka 21:7-19)*

³ Na Yesu nidεεngε yaha Oliviye faabobonɔ ki na Kile-pεεηε pugbɔhɔ ki jaha tii wu ni, a Pyεeri, ni

Yakuba, ni Yohana, ni Andire ye di ba wu yege pu ye na na: ⁴ «Kee keree kii na ba bye tuun wemu ni ge, wee she wù na! Naha sheshεεε teke t'i da ba li she na kee keree kii pyeduun w'a nɔ we?»

⁵ Wee tuun wu ni a Yesu di pu pye: «Y'a yiyε kasεri! Yi ganha bu sipya wa shishiin yaha wu yi piinne we! ⁶ Sipyii nijehεmεε na ba ba ni ne mεge ni, na yu: «Ne wu je wii». Pu na ba sipyijehεmεε piinne. ⁷ Yi ba kashen keree nuri, na kashen gbegemε keree nuri tuun wemu ni, yi funyɔ ganha da ben we. Li waha l'i waha, kee keree k'a yaa na pye, ga lee di wa da ba bye taaxɔ li we. ⁸ Shi wa na ba yiri shi watii kaa na. Saanra ta na ba yiri saanra tatii kaa na. Nijε cεleje na ba byi tεye ya ni, na fara xuugbɔhɔ be na. Kee wa kanhama pu keree jɔkɔnrɔ ye, ba cee laa ma yiri me we.

⁹ «Ga yi da yiyε kasεri, bani sipyii na ba yi leni kiirikɔn kuruyo yi keje ni. Pu na ba yi kpɔn xuuni Kile-pεεje piyεye yi ni. Pu na ba se ni yi ni gbafεεεε ni saannaa mu ne mεge wuu na. Lee na ba bye kapuɔ yi na Kile wo Jozaama pu jo pu mu. ¹⁰ Yani kee keree kii ki pye ge, li waha l'i waha, Jozaama pu yeε ya yaa na fεnhε jo shi wu bεeri mu. ¹¹ Pu ba yi coni, na yi leni keye ni tuun wemu ni, yi nijoyo ganha bu da bye yi mu funzhaga we, ga jomɔ pe pu da ba digi yi funyɔ ni wee tuun wuyε pyaa ni ge, yi pee jo, bani yiyε pyaa wa da ba bye pu joveε we, fo Fεfεεε Munaa.

¹² «Ceboro na ba wu ceboro le keje ni, kɔnhɔ p'i wu gbo. To na ba lee tuugo pye wu pya na. Nagoo be na ba yiri pu sefεε feni, kɔnhɔ p'i pu gbo. ¹³ Sipyii bεeri na ba yi kɔ ne mεge wuu na, ga wemu bu já

luu mara fo na she nɔ li tɛhɛnɛ na, weefɔɔ na ba shɔ.»

Kapyebaagaa

(Macao 24:15-28; Luka 21:20-24)

¹⁴ «Ayiwa gyɛɛgi pyevɔɔ wu ya yaa w'a naa xuu wemu ni wɛ, yi ba wu niyerege naa wee xuu wu ni. (Wa bi yi kalaa, wufɔɔ wu yi naaha cɛ!) Wee tuun wu ni, piimu na ba bye Zhude fiige ki ni ge, pee di ba fe p'a se faaboboyo xuu ni. ¹⁵ Lee ba wemu ta katanɔa naɔ ni, wu ganha bu da digi jé wu puga ni di wu yerɛye lɔ wɛ. ¹⁶ Wemu na kɛrɛye ni ge, wee ganha bu guri di ba wu fadenɛ lɔ wɛ. ¹⁷ Bɔɔngɔ na ba bye lahaa fɛɛ ni puɔmaraya fɛɛ wogo yee caya yi na. ¹⁸ Y'a Kile na ɛri kɔnhɔ kee keree ki ganha ba saha ni wiire tuun ni wɛ. ¹⁹ Bani kanhama na ba bye yee caya yi na pemu tuugo sanha bye na wɛ, na co fo Kile ya kɔɔɔ sii tuun wemu ni ge, fo na pa nɔ ni naa na. Pee kanhama pu tuugo di wa da bye bɛ nige bada wɛ. ²⁰ Kafɔɔ da bye wu ya wolo kee cabyaa ki ni wɛ, sipya wa shishiin bi da zhɔ wɛ. Ga sipyii piimu naaha w'a bulo ge, pee wuu na w'a kii wolo kee cabyaa ki ni. ²¹ Ayiwa, wa ba yi pye wee tuun we ni na: <Yi wii, Shɔvɔɔ wu wa naha.> kelee <Yi wii mɛ, wu we mɛ.> Yi ganha bu dà yee na wɛ! ²² Bani kafinejuu pii na ba yiri, na puyɛ pye shɔvɛɛ ni Kile tudunmɔɔ. Pu na ba naaha sheshɛɛɛ keree ni kakanhaɔaa pyi kɔnhɔ p'i sipyiire ti piinɛ. Kile ya sipyii piimu naaha bulo ge, nago ba pu da já ba pee bɛ piinɛ wɛ, pu bi da ba pee bɛ piinɛ. ²³ Yee kunni p'a yiyɛ kasɛri dɛ! Nɛ kii keree kii bɛɛri jo yaha yi mu.»

Sipya Ja nibanja keree
(Macoo 24:29-31; Luka 21:25-28)

²⁴ «Yee caya yi na, pee kanhama pu nidorogo na,
«Nibiige na ba jé caɲa ki ni;

yeŋɛ wa da kpɛɛngɛ yeege wɛ;

²⁵ wɔrɔɔ ki na ba do na yìri fugba we ni;

fugba wu sefɛɛɛ ti na ba jɛɛ.»*

²⁶ «Wee tuun wu ni sipyii na ba Sipya Ja nibawo
ɲa fugba ɲahaya ye na ni sefɛɛɛ ti bɛɛri, ni nɔɔɔ
nigbɔ ni. ²⁷ W'a piimu ɲaha bulo ge, wu na ba
mɛɛkɛɛ tun pu pee pinne, na yìri koŋɔ ki kabaya
shishɛɛɛ wu bɛɛri na, na li ɲɔ kɔn ɲiŋɛ ke tɛhɛnɛ le
na, fo fugba we tɛhɛnɛ le.»

Kalaa wemu ya daa nitoodige keree na ge
(Macoo 24:32-35; Luka 21:29-33)

²⁸ «Naha sheshɛɛɛ ta te nitoodige shizhaa na. Ki
geye ba ɲɔ kɔn na funni tuun wemu ni, yi wa ma
li cɛ na ki nagoo pyeduun w'a tɛɛŋɛ. ²⁹ Mu li wa, yi
ba kii keree kii ɲaa ki na byi tuun wemu ni, y'i li
cɛ na Sipya Ja w'a tɛɛŋɛ na xɔ, na w'a nɔ xɔ kuɲɔ li
ɲɔ na. ³⁰ Can na n'a da yi jo yi mu, sipyii pii pu wa
ɲiifɛɛɛ ni nime ge, pee bɛɛri wa da xhuu wɛ, yani
kii keree kii bɛɛri ɲɔ ki fa ge. ³¹ Fugba we ni ɲiŋɛ ke
na ba doro, ga nɛ jomɔ pe wa da doro bada wɛ.»

Wa ya kee caɲa ke, ni wee tuun we cɛ wɛ
(Macoo 24:36-44)

³² «Ga sipya wa shishiin wa kee caɲa ke ni wee
tuun we cɛ wɛ, ali fugba mɛɛkɛɛ pu bɛ wɛ, Kile Ja
wu bɛ wɛ. To Kile ye nigin pe w'a kee caɲa ke ni
wee tuun we cɛ. ³³ Y'a yiye kasɛri, y'i diin yaha ɲi

* 13:25 Ezayi 13:10; 34:4

na! Bani yi wa lee kaa li nɔduun cɛ wɛ. ³⁴ Li na ba bye ma na jo ná wa nigaraga kulo ni, wee nivorogo ya wu yaŋmuyɔ bɛɛri kaa le wu kapyebyii keŋɛ ni, na pu bɛɛri nigin nigin wu nibyii shɛ pu na, na yi jo puga ki kuɲɔsigimɛ wu mu na wu tiin yaha ɲii na.

³⁵ «Lee wuu na yi kori yaha ɲii na, bani puga ki kafɔɔ wu na ba ba yakonɔ la, ɲiɲiɲɛ na la, xhupee mehɛɛ suduun ni la, ɲisɔɔgɔ na la, yi wa cɛ wɛ.

³⁶ Wu ganha ba yi fo, wu yi niɲmunuyɔ ta wɛ. ³⁷ Ye n'a yu yi mu ge, yee n'a yu sipyii pu bɛɛri mu: «Yi kori yaha ɲii na!»»

14

*Yawutuu ɲuɲɔfɛɛ p'a woni pye Yesu kaa na
(Macoo 26:1-5; Luka 22:1-2; Yohana 11:45-53)*

¹ Cabyaa shuun yɛ wu bye pu ni Nuwuuro, ni Shizhenherɛ Baa Buuri Kalenɛ li tɛ ni. Saraya ɲaha shɔɔnrivɛɛ ɲuɲɔfɛɛ ni saliya karamɔgɔlɔɔ pu bi cogana shaa Yesu na p'i wu peelee co ɲmɔhɔrɔ ni, p'i wu gbo. ² A p'i jo: «Wù ganha bu wu co kalenɛ li ni wɛ, kɔnhɔ tunmɔ ganha bu yiri sipyiire ti tɛ ni wɛ.»

*Cee wa ya lasikoli wo Yesu ɲuɲɔ ni
(Macoo 26:6-13; Yohana 12:1-8)*

³ Na Yesu yaha wu na li Betani kulo li ni Simɔ kaban, togo k'a fɛnhɛ wemu co toro ge, a cee wa di ba ni lasikoli gboro la ni. Lee bi ɲi pɛɛwa lasikoli wa na wemu mɛgɛ ki ɲɛ na naari ge. A cee wu lee lasikoli gboro li ɲɔ waa, na li funɲɔ lasikoli wu wo Yesu ɲuɲɔ ni.

⁴ Sipyii pii pu bye wà ge, a pii logoo di yiri, na ganha na puyɛ pyi: «Te lasikoli kakara te wo

ɲuŋɔ ɲε leke wε? ⁵ We lasikoli we bi da já bεε na toro wari kabɔfonɔ kelee shishεεε ni kaguro (w 45.000) shishiin taan, na wee kan funmɔ fεε mu.» A p'i jo ni wee cee wu ni xuuni.

⁶ Ga, a Yesu di jo: «Yi laha wu na! Naha na y'i we cee we zɔ tenri wε? Go kasaana w'a pye mε nε na.

⁷ Funmɔ fεε na da daa yee tε ni tuun bεeri ni. Tuun bεeri bu yee taan, yee na já kasaana pye pu na. Ga nε kunni wa da ba bye yee tε ni tuun bεeri ni wε.

⁸ Wu se kaa w'a pye. Na gbo wo lasikoli w'a wo na na, yani di ba xhu ge. ⁹ Can na n'a da yi jo yi mu jo xuu bεeri ni Kile wo Jozaama p'a jo ke koŋɔ ke na ge, le we cee we ya pye ge, li bε na baari wà, na sipyii pu funyɔ tirige ni wu kaa ni.»

Zhuda Isikariyɔti funŋɔ ya pye wu Yesu nɔhɔyaha (Macoo 26:14-16; Luka 22:3-6)

¹⁰ Zhuda Isikariyɔti we wu bye wu kalaapiire ke ni shuun wu wa nigin ge, wee ya she saraya naha shɔnrivεε ɲuŋɔfεε pu mu na wu da Yesu le pu keŋε ni. ¹¹ P'a wu jomɔ pu logo ge, a lee di daan pu ni xuuni. A p'i ɲɔmεε lɔ wu mu na pee na ba wari kan wu mu. A Zhudasi di ganha na pyegazaana shaa wu Yesu le pu keŋε ni.

P'a Bulooro Nuwuuro ti wo Kalenε li yalige ki li shiizhan

(Macoo 26:17-25; Luka 22:7-14,21-23; Yohana 13:21-30)

¹² Shizhenherε Baa Buuri wu wo Kalenε li cazhi-ige ke, kemu na ɲuwuuro ti wo saraga dubyapige ki ma gbo ge, a Yesu kalaapiire t'i wu yege na: «Ma funŋɔ wa wù she Nuwuuro ti wo Kalenε li yalige ki gbegele xuu weke ni wε?»

13 A Yesu di shuun wa tun wu kalaapiire ti ni, na yi jo pu mu na: «Yi she kanha ki ni. Yi na zhe saha ni ná wa ni w'a lohó shóo tugo, y'i daha wee feni. 14 Wu ba she jé puga kemu ni, y'i kee puga ki kafóo pye: «Wù Karamógo w'a jo na wu ni wu kalaapiire ti na ba Nuwuuro ti wo Kalene li yalige ki li puga kemu ni ge, na mii ki wa we?» 15 Wu na pugbóhó ka she yi na zangaso wu ni. Yereye wa ki ni, k'a gbegele yaha. Y'i Nuwuuro ti Kalene li yalige ki gbegele wù mu wà.»

16 A kalaapiire t'i yiri kari kanha ki ni, na she keree ki ta ba Yesu ya yi jo pu mu we. A pi Nuwuuro ti wo Kalene li yalige ki gbegele wee xuu wu ni.

17 Ba piige k'a pa wó we, a Yesu ni wu kalaapiire ke ni shuun wu ba. 18 Na pu yaha lige ki na, a Yesu di ba jo: «Can na, n'a da yi jo yi mu, wa na ba ne le keje ni yee ni, wemu w'a li ni ne ni ge.»

19 A kalaapiire ti nahaya di danha, na ganha na wu yegee nigin nigin, na: «Ne wi ya?»

20 A Yesu di pu jo shó na: «Yee ke ni shuun wu wa wu wa, wemu w'a wu keje ki le golége ki ni ni ne ni ge. 21 Sipya Ja wu na ba xhu ma na jo ba l'a ka wu shizhaa na we. Ga wemu w'a da ba Sipya Ja wu le keje ni ge, bóngo ki je weefóo wogo. Ali wee ná wu da bye pu ya wu se be we, lee bi da bóro wu mu.»

Kafóo fefere yalige ki keree

(Macoo 26:26-30; Luka 22:15-20; 1 Korente Sheen 11:23-25)

22 Na pu yaha lige ki na, a Yesu di buuri wa lo, na baraga taha Kile na, na wu kegi kegi na kan wu kalaapiire ti mu, na pu pye: «Yi wu lo, ne ceepuuro ti wa te!»

²³ Lee kadugo na a wu ɛɛzɛn lɔhɔ cɛɛgbuu li lɔ, na baraga taha Kile na, na li kan pu mu. A pu bɛɛri di ka gba.

²⁴ A Yesu di pu pye: «Nɛ shishan pu jɛ pe, Kile wo karijɛɛgɛ jɔmɛɛ li wo shishan pe. Sipyijɛhɛmɛɛ wuu na p'a wo. ²⁵ Can na, n'a da yi jo yi mu, n'a da ɛɛzɛn lɔhɔ gba nige wɛ, fo caɲa kemu n'a da ba ki nivonɔ gba Kile wo saanra te ni ge.»

²⁶ Ba p'a li xhɔ wɛ, na Kile masɔɲɔ yoyo cee. Lee kadugo t̄aan a p'i foro kari Oliviye faabobonɔ ki na.

Yesu ya jo na Pyɛɛri na ba foro wee kaa t̄aan
(Macao 26:31-35; Luka 22:31-34; Yohana 13:36-38)

²⁷ A Yesu di wu kalaapiire ti pye: «Yee bɛɛri na ba baa na nɛ yɛ nigin yaha, bani l'a ka Kile Kafila wu ni na:

↳Nɛ na ba yatɔnahama wu gbo;

dubyaa pu bɛɛri na baa caaga.»*

²⁸ Ga nɛ ba jɛ na foro xu ni tuun wemu ni, nɛ na doro yi jaha na Galile fiige ki ni.»

²⁹ A Pyɛɛri di wu pye: «Ali pusamaa bɛɛri jɛhɛ baa na ma wá, n'a da ga ma wá wɛ.» ³⁰ A Yesu di wu pye: «Can na n'a da yi jo ma mu, nijaa wo piige ke ni yani xhupeshiilee ni shuun wuu pu pa mɛhɛɛ su ge, mu na ba foro nɛ kaa t̄aan tɔɲii taanri na mu ya nɛ cɛ wɛ.» ³¹ Ga, a Pyɛɛri di yi jo wu mu sanha na yi waha xuuni na: «Ali li mɛhɛ yaha nɛ wu xu bɛ ni mu ni, n'a da ga foro ma kaa t̄aan wɛ.» A pusamaa bɛɛri di yee ninuyɔ jo mu.

Yesu ya Kile jɛɛri Zhetisemanɛ tiire tɛgɛ ki ni
(Macao 26:36-46; Luka 22:39-46)

* 14:27 Zakari 13:7

³² Lee kadugo na a p'i gari xuu wa ni wemu mege ki je na Zhetisemanε ge, a Yesu di wu kalaapiire ti pye: «Yi tiin naha, di she Kile jeeri.» ³³ A wu gari wà ni Pyeri, ni Yakuba, ni Yohana ni. A l'i sii wu funḡo cāri fo xuuni, na wu jaha be tanha. ³⁴ A wu pu pye: «Ne zo we beeri w'a tanha fo ne na zhaa di xhuu. Yi tiin naha, y'i gori yaha jì na!»

³⁵ A wu she jaha na jeri na do jinε na, na Kile jeeri na li bi da já bye, wee tuun wu wo kanhama p'i doro wu junḡo ni. ³⁶ A wu jo: «Na To, kaa la shishiin ya mu jani we, le kanhama ceεgbuu le sanha lii na na. Lee be na, ne wo jidaan ganha bye we, fo mu wo jidaan.»

³⁷ A Yesu di guri pa wu kalaapiire taanri wu yiri, na ba pu ta p'a ḡmunḡo. A wu Pyeri pye: «Simḡo, m'a ḡmunḡo ge? Mu ya já kori yaha jì na na ali leeri nigin be pye-e ya? ³⁸ Yi tiin yaha jì na y'i da Kile jeeri, kḡnhḡ Shitaanni ganha bu se ta yi na we. Sipya munaa ya sḡḡ, ga wu ceepuuro fanha k'a cère.»

³⁹ A wu laha pu tàan sanha na Kile jeeri, na guri pee jonumḡo pu na. ⁴⁰ Lee kadugo na a wu guri pa sanha wu kalaapiire ti yiri, na ba pu ta p'a ḡmunḡo sanha, bani ḡmunumḡo pu bi shḡ pu ni. A p'i bye pu ya ce dii pu da wu jḡ shḡ we.

⁴¹ A wu ba tḡḡjii taanri wuu li ni na pu pye: «Yee wa ḡmunḡo sanha na ḡmḡni ge? L'a yaa, tuun w'a nḡ. Li wii, Sipya Ja wu na ba jé jurumupyii pu keḡe ni. ⁴² Yi yiri wù da se! We w'a da na le keḡe ni ge, w'a nḡ.»

Yawutuu p'a Yesu co
(*Macoo 26:47-56; Luka 22:47-53; Yohana 18:3-12*)

⁴³ Na Yesu yaha pee jomɔ pu na, taapile ni a Zhudasi di nɔ, wee jε kalaapiire ke ni shuun wu wa nigin wa. A wu nɔ ni sipyiɲehemεε pii ni. Nmɔparaa ni pubegeee ki bye pee mu. Saraya jaha shɔɔnrivεε jɲɲɔfεε, ni saliya karamɔgɔɔ, ni nɔhɔεε pu bi pee tun.

⁴⁴ Zhudasi wemu wu bi da ba Yesu le keɲε ni ge, wee bi jaha sheshεεε ta shε sipyiire ti na na: «Di ba shε jɔsɔɔnrɔ fò kan ná wemu mu, y'i wee co, wee wu wa. Y'i kasεεge yaha wu na xuuni, yi da gaaji ni wu ni.» ⁴⁵ A Zhudasi di dii Yesu na taapile ni, na wu pye: «Karamɔgɔ!» Na jɔsɔɔnrɔ fò kan wu mu. ⁴⁶ Ba lee ya pye wε, a p'i fulo Yesu na, na wu co. ⁴⁷ A Yesu wo sipya nigin wa di wu ηmɔpara kɔɔngi, na saraya jaha shɔɔnrivεε wo jɲɲɔfɔgbɔ wu wo kapyebye niwεɲε paa laha.

⁴⁸ A Yesu di pu pye: «A yee di ba ni ηmɔparaa, ni pubegeee ni nε taconɔ ni, ma na jo kakuubye di jε ya? ⁴⁹ Nε bi bye ni yee ni caɲa bεeri, na sipyii kalaa Kile-pεεɲε pugbɔhɔ ki ni, yee di ya nε co wε. Ga l'a pye, kɔnhɔ Kile Kafila wu jɔ di fa.» ⁵⁰ A wu kalaapiire ti bεeri di baa, na wu yaha wà.

⁵¹ A levɔɔ wa di daha Yesu feni, fatɔɲɔ yε ki bi mugile wu na. A shen nigin wa di wu co sipyii pu ni. ⁵² A wu wu fatɔɲɔ ki yaha wee keɲε ni, na baa kari ni ceepile ni.

P'a shε ni Yesu ni Yawutuu wo kiirikɔɔn pu mu
(*Macoo 26:57-68; Luka 22:54-55,63-71; Yohana 18:13-14,19-24*)

⁵³ A p'i gari ni Yesu ni saraya naha shɔɔnrivɛɛ wo nɔɔfɔgbɔ wu kaban. Saraya naha shɔɔnrivɛɛ nɔɔfɛɛ, ni nɔhɔɛɛ, ni saliya karamɔgɔlɔɔ pu bɛɛri di puyɛ pinne wà. ⁵⁴ A Pyɛɛri di laraga kɔn pu na, na daha pu fɛni, fo na she jé saraya naha shɔɔnrivɛɛ wo nɔɔfɔgbɔ wu wo kaanɔ ki ni, na diin gɛdii pu tɔan na na wahani.

⁵⁵ Saraya naha shɔɔnrivɛɛ nɔɔfɛɛ pu fara ki-irikɔɔn kurunɔ ki na, pee bi sɛɛri kaa la shaa Yesu fɛni kɔnhɔ p'i wu gbo, ga pu ya li ta wɛ.

⁵⁶ Sipyijɛhɛmɛɛ ya kafinɛyɛ sɛɛri keree pye Yesu fɛni, ga pu jomɔ pu bi puyɛ kaala.

⁵⁷ A sipyii pii di yiri na kafinɛyɛ taha Yesu na na:

⁵⁸ «W'a yi jo wèe nii na na: «Sipyii p'a ke Kile-pɛɛɛɛ pugbɔhɔ kemu yerenɛ ge, nɛ na ba kee ja, na katii yerenɛ cabyaa taanri funnɔ ni, sipyii keye ya kemu yerenɛ wɛ.» ⁵⁹ Ga lee bɛ na, pu sɛɛri keree ki jomɔ pu ya pye nigin wɛ.

⁶⁰ Wee tuun wu ni a saraya naha shɔɔnrivɛɛ wo nɔɔfɔgbɔ wu yiri yere sipyii pu ninɛ ni, na Yesu pye: «Jomɔ pemu bɛɛri pii sipyii pii wa yu mu shizhaa na ge, mu wa da pu nɔ shɔ-ɛ gɛ?» ⁶¹ Ga, a Yesu di cari wuyɛ na, wu ya yaaga jo wɛ.

A saraya naha shɔɔnrivɛɛ wo nɔɔfɔgbɔ wu wu yege sanha na: «Ta mu wu jɛ Shɔvɔɔ we, duba fɔɔ Kile Ja we?»

⁶² A Yesu di wu nɔ shɔ na: «Uun, were nɛ wa. Yi na ba Sipyia Ja wu nidɛɛngɛ na Se Bɛɛri Fɔɔ Kile kanige cɛ. Yi na ba wu nibawo na bɛ sanha fugba nahaya ye na.»

⁶³ Lee na a saraya naha shɔɔnrivɛɛ wo nɔɔfɔgbɔ wu wuyɛ pyaa wo fadenɛ shɛɛngi loyire kenɛ ni, na jo: «Naha fɛni wù jɛ sanha sɛɛrɛɛ pu mu wɛ? ⁶⁴ Yi

niwegee wa wu Kile mεkyεεgεε jomɔ ni. Yee di wa yekε yu wε?»

A pu bεeri di wu jaagi na w'a yaa na wu gbo. ⁶⁵ A pii di ɲɔlɔhɔ tugi wu na. A p'i Yesu ɲaha pɔ, na wu kpɔɔn ni kaguruyo ni, na wu pye: «Ma kpɔɔnvɔɔ wu mεge yiri wu mu?» A gɛdii pu bε di Yesu kpɔn ni pu keye ni.

Pyεeri ya foro Yesu kaa tɔan

(Macao 26:69-75; Luka 22:56-62; Yohana 18:15-18,25-27)

⁶⁶ Na Pyεeri yaha saraya ɲaha shɔɔnrivεε wo ɲuɲɔfɔgbɔ wu kaanɲa ki ni, a saraya ɲaha shɔɔnrivεε wo ɲuɲɔfɔgbɔ wu wo kapyebyezhɔ wa di yiri wà zangaso wu fugba ni, na tigi ɲiɲε ki na. ⁶⁷ A wee di ba Pyεeri ɲa wu na na wahani, na wu wii xuuni na wu pye: «Mu bε wu bye ni Nazarɛti shεen Yesu ni.» ⁶⁸ Ga, a wu foro wu kaa tɔan na jo: «Ye mu wa yu ge, nε yi cε wε, nε yi ɲaha cε wε.» Lee kadugo na a wu foro kari kpaan li ni, a xhupeshiime di mεε su.

⁶⁹ A kapyebyezhɔ wu wu ɲa sanha na yi jo wee xuu wu wo sipyii pu mu na: «We ná we bε wu wa pu ni.» ⁷⁰ A Pyεeri di foro Yesu kaa tɔan sanha.

Ba jeri ya pye wε, piimu pu bi yere Pyεeri tɔan ge, a pee bε di wu pye: «Nakaara baa mu bε wu wa pu ni, bani Galile shen mu bε ɲε.» ⁷¹ Ga, a Pyεeri di gaa na wuyε lanɲi na jo: «Ná wemu kaa yi wa yu ge, nε wu cε wε.»

⁷² Taapile ni a xhupoo di mεε su xhupeshuun wuu na. A Pyεeri funɲɔ di do ni Yesu jomɔ pu ni na: «Yani xhupeshiilee ni shuun wuu pu pa mεhεε su ge, mu na ba foro nε kaa tɔan tɔɔɲii taanri na mu ya nε cε wε.» A mεε di shɔ wu na.

15

P'a shε ni Yesu ni Pilate mu
(Macoo 27:1-2,11-14; Luka 23:1-5; Yohana 18:28-38)

¹ Nisɔɔgbɔhɔ ki na a saraya jaha shɔɔnrivεε jɔɔɔfεε, ni nɔhɔlεε, ni saliya karamɔgɔlɔɔ, ni kirikɔɔn kurunɔ ki bεeri, a pee di puyε pinne, na puyε na. A p'i Yesu pɔ, na shε wu le Pilate keɔe ni.

² A Pilate di wu yege na: «Yawutuu wo saan mu jε ya?» A Yesu di wu jɔ shɔ na: «Uun, ba ma wa yi yu wε, wee nε jε.»

³ A saraya jaha shɔɔnrivεε jɔɔɔfεε p'i wu tɔɔgɔ le ni jomɔ nijεhemε ni. ⁴ A Pilate di wu pye sanha na: «Mu wa da jɔshɔɔrɔ ta shishiin pye-e ya? P'a keree kiimu taga na mu tɔɔgɔ leni ge, mu wa kee nuri-i ge?» ⁵ Ga Yesu ya wu jɔ shɔ wε, a lee di bye kakanhana Pilate mu.

P'a Yesu jaagi na pu wu gbo
(Macoo 27:15-26; Luka 23:13-25; Yohana 18:39-19:16)

⁶ Ayiwa kaa la bi tee na byi Yawutuu pu mu, lee jε yee bεeri pu bu kasolemε wemu sha Pilate mu pu Bulooro Nuwuuro Kalenε li ni, w'a wee yaha.

⁷ Ná wemu mεge ki jε na Barabasi ge, wee ni wu n'a she pyeɔii bi bye kaso ni wee tuun wu ni. Pee wa bi sipya wa gbo pu wo n'a she wu funɔɔ ni. ⁸ A sipyiire t'i gari Pilate yiri na shε wu jεeri na w'a tee na kaa lemu pyi pu mu ge, na wu lee pye.

⁹ A Pilate di pu jɔ shɔ na: «Yi la jε di Yawutuu pu wo saan wu yaha yi mu ya?» ¹⁰ Bani Pilate bi li cε na Yesu wo jεpεen na saraya jaha shɔɔnrivεε jɔɔɔfεε p'a bi wu le wee keɔe ni. ¹¹ Ga, a saraya

ɲaha shɔɔnrivɛɛ ɲuɲɔfɛɛ p'i sipyiire ti sɔn, na pu Pilate ɲɛri na wu Barabasi yaha.

12 A Pilate di pu pye sanha na: «Yawutuu pu wo saan wu wi ge, di leke pye wu na wɛ?» 13 A p'i xhuulo sanha na jo: «Wu kori tige na!» 14 A Pilate di pu yege na: «Kakuunɔ leke wu d'a pye wɛ?» Ga, a p'i xhuulo xuuni na toro taashiinɛ li tɔan na: «Wu kori tige na!»

15 Pilate funɲɔ bye wu sipyiire ti wo ɲidaan pye. Lee wuu na w'a Barabasi yaha, na Yesu kan p'a kpɔn ni susɔlɔɔ ni, na wu le pu keɲɛ ni pu kori tige na.

Sɔrɔsii p'a Yesu la wolo

(Macoo 27:27-31; Yohana 19:2-3)

16 A sɔrɔsii p'i gari ni Yesu ni gbafɛnɛɛri wu kaɲa ki ni, na pu kuruɲɔ ki sɔrɔsii pu bɛɛri pinne wà. 17 A p'i saanra fadeboronɔ ɲijiga ka le wu na, na xhuyo shin na pye saanra ɲudɔnɔ, na lee tɔ wu ɲuɲɔ ni.

18 Na fò kan wu mu na: «Naabye, Yawutuu saan!»

19 A p'i ganha na wu kpɔɔn ɲuɲɔ ke ni ni wahagaan ni, na ɲɔlɔhɔ tugoo na woni wu na, na leele wu fɛɛ ni, na li pye kanna p'a wu pɛɛ. 20 P'a wu la wolo xɔ ge, na kee fadeboronɔ ɲijiga ki wolo wu na, na wuyɛ pyaa wo fàya yi le wu na, na foro ni wu ni kanha ki ni, p'i she wu kori korikoritige ki na.

P'a she Yesu kori tige na

(Macoo 27:32-44; Luka 23:26-43; Yohana 19:17-27)

21 Ayiwa, na pu yaha pu na gaɲi, a p'i ná wa ɲa w'a yiri wu keɲɛyɛ ni na doroo, wee mɛge ki bye na Simɔ. Sirinɛ kulo li shɛn w'a bye wii. Alɛkisandire ni Urufusi ye to wu bye wii. A sɔrɔsii p'i wee

karamu w'a Yesu korikoritige ki lo. ²² A p'i gari ni Yesu ni xuu wa ni, wee mege ne na «Goligota», lee kori ne «Nugorogo xuu.» ²³ A p'i duven suri duragi losorogo ka ni na kan wu mu na wu yee gba, ga Yesu ya ta soo na yi gba we. ²⁴ A p'i wu kori tige na, na wu faya yi shan tahaa tahaa. A pu beeri di kagaangaa lo, na kee pinne kan wa mu w'a shan shan faya tahaa ki junjo ni. A p'i yi lo, wa beeri w'a wu wo kagaan woyo lo.

²⁵ P'a wu kori tige ki na tuun wemu ni ge, lee ya pye nisogoo tuunoo ni gbarashere wu na. ²⁶ P'a wu jaagi lemu na ge, na lee ka na:

YAWUTUU WO SAAN WE.

²⁷ A p'i kakuubyii shuun kori tiye na Yesu taan, nigin wa bye wu kanige ce, nigin wa di ne wu kamene ce. [²⁸ Lee na Kile Kafila w'a yemu jo na pu na ba wu toro le kakuubyii ni ge, yee no ya fa.] ²⁹ Kodorooloo pu bi pu juyoo kori, na wu shehele, na yu: «Uun, mu wemu w'a jo na mu na Kile-peene pugbohoo ki ja, na ki yenee sanha cabyaa taanri funno ni ge. ³⁰ Maye sho sa! Tigi laha tige ki na!»

³¹ Saraya jaha shoonrivere junofere ni saliya karamogoloo pu be bi Yesu la wo puye te ni, na puye pyi na: «W'a sipyii piitiilee sho, ga w'a da ja wuye sho we, ³² Shoooo we wu ne Izirayeli wo saan wu ge, wu tigi laha nime korikoritige ki na, konho wu wu ja wu da wu na.» Namaa shuun wemu p'a kori ni wu ni ge, pee be bi wu fanri.

Yesu xugana

(*Macao 27:45-56; Luka 23:44-49; Yohana 19:28-30*)

³³ Ba caṇa k'a pa nɔ midi na wε, a nibiige di jé fiige ki bεeri ni, fo na she nɔ yakonɔ tuunɔ nɔi taanri wu na. ³⁴ Ba yakonɔ ki wo tuunɔ nɔi taanri w'a pa nɔ wε, a Yesu di ba mujuugbɔɔ wá na: «Eli, Eli, lama sabakatani?» Lee kóri jε: «Na Kilε, Na Kilε, nahana ma d'a na yaha wε?» ³⁵ Piimu niyereye yi bye wà ge, ba pii ya lee mujuu li logo pee ni wε, na jo: «Wii, Kilε tudunmɔɔ Eli w'a yiri.» ³⁶ A shen nigin wa di baa kari pu ni, na she yoro fyenmi vinεgiri ni, na tee migile kagaantɔngɔ ka na, na she gan Yesu mu wu sɔn. A wee ná wu jo: «Yi yere wù wu wii Eli bu da wu na da ba wu tirige.» ³⁷ Ga, a Yesu di mujuugbɔɔ wá, na xhu. ³⁸ Taapile ni a Kile-pεεjε pugbɔhɔ ki nahaparaga fàṇa nigbilege k'i daa shuun, na lɔ fugba wu na fo jɔjε ke. ³⁹ Sɔrɔsii jɔjɔfɔɔ we niyerege ki bye na saha ni Yesu ni ge, wee ya wu na w'a sipile wá na xhu ge, a wu jo: «Can na, Kilε Ja yε pyaa ki bye we ná we.»

⁴⁰ Cèe pii bε bi yere taliige ni na kii keree kii wii. Pii mεyε yi wa ye pu ni: Magadala shεen Mariyama, ni Yakuba nibire ni Zhose yε nu Mariyama, ni Salomε. ⁴¹ Pee cèe pu p'a bi taha Yesu feni, na wu tεge wu labye wu na, na wu yaha Galile fiige ki ni. Cèe ni jε hε mεε piitiilee bε bi taha wu feni na kari Zheruzalemu ni.

Yesu legana faṇa ni

(Macao 27:57-61; Luka 23:50-56; Yohana 19:38-42)

⁴² A yakonɔ k'i nɔ, kee jε Pɔri caṇa. Kee caṇa ki shi na Yawutuu pu ma cadεεngε ki keree gbegele yaha, kee da nɔhɔ pye Yesu caxhugo caṇa. ⁴³ A Arimate shεen Yusufu di ba. Kiirikɔɔn kurunɔ ki

sipyigbɔ wa wu bye wii. Wee bε bi Kilε wo saanra ti sigeε, a wu ɲuɲɔ waha na shε Pilate mu, na Yesu nixhugo ki ɲεeri wu mu. ⁴⁴ A lee di Pilate fo wu na logo na Yesu ya xu tɔvuyo na mε. A wu sɔrɔsii ɲuɲɔfɔɔ wu yiri, na wu yege Yesu xuduun bu da w'a mɔ. ⁴⁵ W'a ɲɔshɔɔrɔ ta na yiri sɔrɔsii ɲuɲɔfɔɔ wu yiri ge, a wu sɔɔ na Yusufu wu Yesu nixhugo ki lɔ. ⁴⁶ A Yusufu di fatɔɲɔ ka shɔ, na Yesu tirige, na kee fatɔɲɔ ki migile wu na, na wu le faɲa ka ni, kee bi tugi yaha faaya yi ni. Na xhɔ na kageegbɔhɔ ka gologolo taga faɲa ki ɲɔ tɔ. ⁴⁷ Magadala shεen Mariyama ni Zhose nu Mariyama, pee bye wà na Yesu nixhugo ki talenε ki wii.

16

Yesu ya ɲε na foro xu ni

(Macao 28:1-8; Luka 24:1-12; Yohana 20:1-10)

¹ Ba Yawutuu wo cadεεngε k'a toro wε, a Magadala shεen Mariyama, ni Yakuba nu Mariyama, ni Salome ye di shε nudanga yanmuyɔ shɔ, na p'i shε Yesu nixhugo ki tire ni yee ni. ² A p'i gari faɲa ki na Dimazhi wu ɲisɔɔgɔ ki na, caɲa ki foroduun ni. ³ Pu bi puyε pyi na: «Jɔgɔ wu d'a zhe kageegbɔhɔ ki gologolo laha wèε mu faɲa ki ɲɔ na wε?»

⁴ A p'i wii na kageegbɔhɔ ki ta k'a gologolo laha faɲa ki ɲɔ na. ⁵ A p'i jé faɲa ki ni, na ná wa ɲa wà, wu nidεεngε ki bye kanige cε we ni, fadédɔngɔ nivige di ɲε wu na. A l'i bye pu fyaara wuu mu kakanhana xuuni. ⁶ A wee di pu pye: «Yi ganha fya wε. Nazareti shεen Yesu we w'a kori tige na ge, wee y'a zhaa. Wu wa naha wε; w'a ɲε. P'a wu sinniɲε xuu wemu ni ge, yi wee wii. ⁷ Ga yi shε yi jo wu

kalaapiire ti mu ni Pyεeri be na: «W'a gaanji yi naha na Galile fiige ki ni. Yi na zhe wu ja wa ma na jo, ba w'a bi yi jo yi mu we.»»

⁸ A cèe p'i fya na jεε, na baa foro faɲa ki ni. Pu ya yaaga jo sipya wa shishiin be mu we, bani pu bi fya.

Yesu ya wuyε she Magadala sheen Mariyama na (Macoo 28:9-10; Yohana 20:11-18)

⁹ Yesu niɲεɲε na foro xu ni, Dimazhi wu niɲεɲε ki na, a wu wuyε she Magadala sheen Mariyama na naha na. Jinaa gbarashuun wu bi kəri yeege wee ni. ¹⁰ Pii pu bi ɲaari ni Yesu ni ge, a Mariyama di she yi jo pee mu. Pee ɲahaya yi bi tanha, meheε pu bi suu. ¹¹ P'a logo na Yesu wa ɲiifεεε ni, na Mariyama w'a wu ɲa ge, pu ya dà li na we.

Yesu ya wuyε she wu kalaapiire shuun wa na (Luka 24:13-35)

¹² Lee kadugo na pu shuun wa di ba ganha na gaanji kulo la ni. Pu nigariwuu, a Yesu cogo ɲeriwo di wuyε she pu na. ¹³ Ba p'a kuri pa we, na ba yee jo kalaapiire tisara mu, pu ya dà yee be na sanha we.

Yesu ya wuyε she wu kalaapiire ke ni nigin wu na (Macoo 28:16-20; Luka 24:36-49; Yohana 20:19-23; Kapyegee 1:6-8)

¹⁴ Lee kadugo na a Yesu di wuyε she wu kalaapiire ke ni nigin wu na, na pu yaha pu na li. A wu jo ni pu ni pu n'a daa baara, ni pu niwewaa li wuu na, bani pii p'a wu ɲa wu d'a ɲε xε ge, pu ya dà pee na we.

¹⁵ A wu yi jo pu mu na: «Yi she konɔ ke kabaya ye beeri na, y'i Kile wo Jozaama pu yere li pye

sipyii pu bεeri mu. ¹⁶ Sipyia wemu bu dà li na na batize, wee na zhɔ, ga wemu ya dà wε, wee wo jaagi kanhama pu na ba golo. ¹⁷ Piimu bu dà, pee na ba kii kakanhan̄aa kii pyi: Pu na ba jinaa kɔri na yeege sipyii ni nε mεge na. Pu na ba shi watii jomɔ yu. ¹⁸ Pu na ba wɔlɔɔ conɪ pu keye ni. Pu bu sipyigbɔ yaaga gba, kee wa da yaaga kyεεgi pu mu wε. Pu na ba pu keye taha yama fεε na p'a juunɔ.»

Yesu ya kuri kari Kile yiri

(Luka 24:50-53; Kapyegee 1:9-11)

¹⁹ Kafɔɔ Yesu ya jo xɔ ni pu ni ge, a wu yiri, na dugi kari fugba we ni, na shε diin saanra tatεenge ki ni Kile kanige cε. ²⁰ A pee kunni di gari, na shε Jozaama pu jo kabaya yi bεeri na. Kafɔɔ bye ni pu ni pu labye wu bεeri na, na kakanhan̄aa pyi kiimu ya li shεε na kapii li wa pu jomɔ pu ge.]

KARINĒĒGE NŌMĒE NIVONŌ
New Testament and Shorter Old Testament in
Senoufo, Mamara

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mamara Sėnoufo (Sėnoufo, Mamara)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

© 2014-08-10, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022

85728ed7-78f8-58e8-8967-0e976c0c2423